

Dr. Cahit Berçil

MİMAR SİNAN

4. P. S. Büyük Üstadın Mesajı Halit ARPAÇ
6. P. S. Büyük Üstat Seçimi Mimar SİNAN
7. Loca Çalışmaları Ziya UMUR
14. Ritüel Mişel MARGULIES
19. «DNA» Mucizesi Üzerine Düşünceler Faruk ERENGÜL
27. İnsan Hakları ve Masonluk Şahir ERMAN
36. Kültür Birlikleri Macit ERBUDAK
42. Fransız Devrimi ve Masonluk Fikret ÇELTİKÇİ
54. Lüksemburg Dükaliğinde
Masonluk ve Filateli Tarık GÜNER
56. Localardan Haberler Mimar SİNAN
67. Ünlü Masonlar Mimar SİNAN
71. Aramızdan Ayrılanlar Mimar SİNAN
72. Yazılarınıza ihtiyacımız Var Mimar SİNAN
74. Mimar Sinan Dergisinin
33-36 Sayıları Fihristleri

MİMAR SİNAN

**Gevşemeyin, endişe etmeyin. İnancınız
sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.**

Şanı Yüce Kur'an, S. III. 139

Kapak kompozisyonu : ŞİNASİ BARUTÇU
YENİLİK BASİMEVİ — TİPO — OFSET
Tel : 43 55 72 * İSTANBUL — 1980

MİMAR SİNAN

**Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.**

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına
İmtiyaz sahibi : Cavit YENİCİOĞLU

Yazı işlerini fiilen idare eden : T. Zihni TARHAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR. PARA İLE SATILMAZ

1980

Nuruziye Sokağı 25, Beyoğlu, Tel : 49 47 53

SAYI : 36

4. P. S. Büyük Üstadın Mesajı	Halit ARPAÇ
6. P. S. Büyük Üstat Seçimi	Mimar SİNAN
7. Loca Çalışmaları	Ziya UMUR
14. Ritüel	Mişel MARGULIES
19. «DNA» Mucizesi Üzerine Düşünceler	Faruk ERENGÜL
27. İnsan Hakları ve Masonluk	Sahir ERMAN
36. Kültür Birlikleri	Macit ERBUDAK
42. Fransız Devrimi ve Masonluk	Fikret ÇELTİKÇİ
54. Lüksemburg Dükaliğinde
Masonluk ve Filateli	Tarık GÜNER
56. Localardan Haberler	Mimar SİNAN
67. Ünlü Masonlar	Mimar SİNAN
71. Aramızdan Ayrılanlar	Mimar SİNAN
72. Yazılarınıza ihtiyacımız Var	Mimar SİNAN
74. Mimar Sinan Dergisinin
33-36 Sayıları Fihristleri	

P. S. BÜYÜK ÜSTADIN MESAJI

Aziz Kardeşlerim,

Sözlerime kıymetli reylerinizle nöbetini devir aldığım
Büyük Üstadım Nafiz Zeki EKEMEN Kardeşimi-
zin aziz hâtıralarını saygı ile anarak başlamayı
borç sayarım.

Kısaca, Masonluğa 1931 yılı Nisan ayında Muhterem
Selâmet Locasının nuru ile gözlerim açılarak
girdim. Üstatlarımın yardım ve rehberliğinde
adım adım yontulmaya çalıştım. Bu müddet
zarfında onsekiz kardeşimle birlikte ÖZKARDEŞ
Locası kurucusu oldum.

18 Nisan 1935'de teknik eleman olarak yetiştirilmek
üzere dış ülkelere gönderildim. Masonluğumu-
zun uykuya sevk edilmesinin acı hatıralarına
yurt dışından yazışma yolu ile katıldım.

Dönüşümde başlıca düşüncem yeniden uyanma ça-
relerini aramak oldu. 1945 yılında Dr. İsmail Ke-
nan ve Galip Hamdi Kardeşlerimle kurulan gu-
rup, teker teker toplanarak, uyanış sancılarını
çeke çeke diğer benzeri topluluklarla birleşerek
Hürriyet Locasında nura eriştik.

1949 başında İzmir Vadisine katıldım. Sırasıyle, İzmir, Nur, Prometh  ; ikinci hamlede G  n  l, İrfan,   mit ve Ephesus Muhterem Localarını uyandırarak bölgeyi toparlamadaki görevlerimi yerine getirdim.

Kardeşlerim, son Bir Nisan   akasına böylece vardık. F  n   bir insanın kolaylıkla eri  semeyece  i, ma-nev   kudreti çok yüksek bir ödevin, şu anda n  c  z bir n  bet  isiyim. Tarih yine 23. Nisan. 1980... Bu tesadüf bambaşka, kardeşlerimin bu davranışında asil bir m  na yatıyor. Elli seneye basan aktif hizmetlerimde hayal etmediğim, kendimi lâyık görmediğim, Ritin en son kade-mesinden uğurlama m  k  fatı ile taltif l  tfunda bulunuyorlar. Bundan dolayı hepinize kalb   teşekkürlerimi takdim ederim.

Sözlerime son verirken hepinizden bir ricam var : Senelerinizi seve seve uğrunda tükettiğiniz bu insanlık Mabedini gelecek nesle devrederken, buranın gelişigüzel bir kulüple hiç ilgisi olmadığını, bil  kis fikir ve insanlık hislerini yerleştirme atölyesi olduğunu unutmayınız. Her gün tekrar-lanan fikir ve insanlık Mabedinin hazırlık çalışmalarından ilham alarak,   etin ve engebelerle dolu yolculukları, sabır ve tahamm  lle yapabile-cek kabiliyetleri se  e se  e, yoklaya yoklaya, bizlere katmada rehber olun. Ancak bu sayede yalnız bizim için değil, bütün insan evl  dlarının barınacağı bir fikir mabedinin kuruluş hazırlık-larını tamamlayabilirsiniz.

Evet Kardeşler, Akıl - Kuvvet - Güzellik hepimize rehber olsun.

Halit ARPAÇ
Büyük   stad

P. S. Büyük Üstat Seçimi

23 Nisan 1980 Çarşamba günü saat 17'de, İstanbul Merkez Lokalinde toplanan Türkiye Büyük Locası, Pek Sayın Büyük Üstat Nafiz Z. EKEMEN'in ebedî meşrika intikali ile boşalan Büyük Üstat'lık makamına, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Türkiye Büyük Locası Tüzüğü'nün 28. maddesinin son fıkralarına göre, 1981 senesi Nisan ayına kadar görev yapmak üzere Halit Arpaç Kardeşi, Pek Sayın Büyük Üstatlığa seçti.

Yapılacak işin önemini idrâk eden Delege Kardeşlerin çok büyük bir ekseriyeti ile yapılan toplantı, Masonluğumuza şeref verecek bir vakar ve sessizlik içinde cereyan etti. Reyler tecelli edip, Büyük Üstad'ın seçilmiş olduğu anlaşıldığı zaman, Pek Sayın Büyük Üstat'lık makamını vekâleten işgal etmekte olan Cavit Yenicioğlu Kardeş, Önceki Büyük Üstatlardan, huzuru ile celseye şeref veren, Pek Sayın Ahmet Salih KORUR'u, is'adı yapmağa dâvet etti.

Ahmet Salih KORUR Üstat, kısa bir konuşma yaparak mealen şunları söyledi :

«Türk Masonluğunun en yüksek makamına seçildiniz. Bu görevi sadakatla ifa etmek yükünü üzerinizde taşıyacaksınız. Gayretiniz ve hüneriniz ne nisbette ise, Türk Masonluğuna o nisbette şeref ve şöhrat sağlamış olacaksınız. Hayatınızdaki tecrübe, aklınızdaki bilgi ve kalbinizdeki sevgi, vazifenizin ifasında size rehber olacaktır. Elinizdeki büyük selâhiyetleri keyfi bir şekilde değil, sevgi ile kullanırsanız, kardeşlerinizin kalblerini kazanır, onların sadakat ve itaatlerini elde etmiş olursunuz.»

Cavit YENİCİOĞLU Kardeşin dâveti üzerine, Delegeler, Pek Sayın Büyük Üstadı uzun uzun alkışladılar.

Pek Sayın Büyük Üstat Türk Masonluğunun birinci çekicini eline alırken heyecanlı görünüyordu. Fakat, Makam'ın ilham ettiği kuvvet ve cesaretle, kısa zamanda heyecanını yendi. Gündemdeki İdare ve Hazine Raporlarının müzakeresi ile, Genel Yararlar hakkındaki maddeler görüşülerek, Büyük Loca çalışmaları, saat 21 e doğru sona erdi. Kardeşler gönül hoşluğu içinde dağıldılar.

MİMAR SİNAN

Loca Çalışmaları

Ziya UMUR

Evvelâ Mason'un faaliyeti ile Loca çalışmasını birbirinden ayıralım : Masonun faaliyeti devamlı ve şahsîdir. Yani, yalnız Localarda değil, hayatının her saniyesinde Masonluğun prensiplerine uygun bir şekilde yürümeli ve bu faaliyet tek başına yürütülmelidir. Masonluk «sosyal» değil, «individueel = ferdî» bir hayat felsefesi getirir. İnsanın, kendi kendisini olgunlaştırmasını gaye edinir.

Biz burada, Masonun faaliyetinden değil, Loca çalışmasından bahsedeceğiz. Bu faaliyet «toplu halde», «belli bir yerde», «muayyen zamanlarda» yürütülür. Masonun şahsî faaliyeti bütün hayatı'dır ve «gayrı resmî»'dir. Toplu faaliyeti ise «resmî celseler» şeklinde olur. Bizim resmî celselerimiz, Localarda yapılır. Bütün bir mason Obediyansı, hep birden aynı yerde toplanıp bir iş yapamayacağı için, kollara ayrılır. Loca veya Mahfeller, muayyen sayıda biraderli bir arada toplanan küçük atölyelerdir.

Her Loca Masonluğun tamamını temsil eder; her masonun «ziyaret» hakkı vardır, yani, istediği Locaya giderek orada fikir beyan eder, tekliflerde bulunur, oylamaya katılır, v.s.

Locada Masonluğun gayeleriyle ilgili meselelerle uğraşılır. Masonluğun gayelerinden birisi, kendi mevcudiyetini ve devamını sağlamaktır. Esasen her topluluğun ilk gayesi budur. Şu halde Loca faaliyetinin en mühim kısmı, yaşama imkânlarını temin etmek yani, mesleğe girebilecek elemanları arayıp bulmak; bunlara, «tekris» dediğimiz büyük merasimi uygulamaktır. Bundan sonraki gaye, o biraderin yetiştirilmesi, terfi ettirilerek «Üstat Mason» haline getirilmesidir.

Masonlar «resmî» celselerinde bu merasimleri ve bu merasimler için gerekli muameleleri (Tahkikat, skrüten, karar...) yaparlar.

Aramıza yeni biraderleri dahil etmek fonksiyonu Localara, sırf Localara aittir. Masonluğun bir çok idarî işlerinin merkezileştirilmesi zarureti vardır. Büyük Loca organları (Büyük Üstat, Büyük Görevliler Kurulu, Genel Kurul), Locaların intizamını ve ahenk içinde çalışmalarını sağlar; fakat, bir Obediyansın varlığı ve yokluğu ile ilgili en mühim yetkiye karışmaz. Bir hariciyi Mason yapmak; bir Masonu gayri muntazam ilân ederek Masonluktan çıkarmak, muntazam bir Büyük Locaya bağlı muntazam Locaların işidir. Büyük Üstadın ve Büyük Sekreterin gönderdiği «Engelsizlik Levhası» ile «İşleme Devam Yazısı» bir müdahale değildir. Birincisi, Masonluğa teklif edilen haricinin, vaktiyle, tard, red veya imhâl edilip edilmediğini bildirir; bunu ancak Büyük Loca arşivlerinden öğrenmek mümkündür. «İşleme Devam Yazısı», başka Localardan biraderlerin söyleyeceği söz varsa, onu Locaya haber vermekten ibarettir.

Kardeşlerin, Loca çalışmalarına katılmak üzere devamlarının **mutlak şart** olduğu toplantılar, bunlardır: Tekris, terfi celseleri ile, bunları hazırlayan karar celseleri. Masonun toplu haldeki fonksiyonu budur. Mason bu görevi mutlaka yerine getirmelidir. Çünkü Masonlukta her fert, alêlâde bir sayı değil, rolü son derecede büyük olan belli başlı bir «ünite»'dir. Bir tek sözü veya bir oy'u, bir haricinin mason olmasına mani olabilir.

Her mason bu fonksiyonu bizzat ifa etmelidir. Masonlar «elitler» (seçkinler) topluluğudur; tekris, lâalettayin bir üye kaydı değildir; bir müptedi'nin kalfa ve sonra üstat olması, gelişi güzel bir merasimden ibaret değildir.

Fakat Localarımız, sadece tekris, terfi ve bunların icab ettirdiği idarî meseleler ve kararlar için toplantı yapmakla iktifa etmiyorlar. Tüzüklere göre toplantı mecburiyeti «en az ayda bir» olduğu halde, on beş günde, hattâ haftada bir toplanarak «resmî» sıfatını verdikleri başka celseler de aktediyorlar :

- 1 — Birinci toplantı şekli, bahsini ettiğimiz, tekris, terfi ve bunlarla ilgili karar toplantıları;
- 2 — İkinci toplantı şekli; konferanslar, fikrî çalışmalar;
- 3 — Üçüncü toplantı şekli; eşlerin katıldığı veya katılmadığı, ekseriya yemekli toplantılar, yani, «Tören Celseleri».

Her Locanın bir senede yaptığı ortalama 20-22 kadar toplantılar bu üç tip «çalışma» içinde geçmektedir.

Yakından bakalım. Bu toplantılar nasıl cereyan ediyor?

1 — Tekris ve terfi toplantıları, bazı ufak tefek aksaklıklarla beraber, oldukça muntazam bir şekilde yapılmaktadır. Ufak gayretlerle adetâ mükemmel hale getirilebilirler. Bu, çok memnuniyeti mucip bir şeydir; çünkü işin aslı buradadır.

2 — Konferans veya fikrî çalışma celseleri.

Localarımız bunları da «resmî» celseler arasına koyuyorsa da, aslında «gayrı resmî» olmaları lâzım gelirdi. Ritüel ve Tüzüklerimiz imkân tanımadığı halde, hemen hemen bütün Localarda, bir birader konuşmağa başlayacağı zaman, Üstadı Muhterem'in «Konferans celsesi» dediğini duyarız. Bu suretle Üstadı Muhterem «resmî celse»'den çıkıldığını kabul eder; konferans bitince, tekrar «resmî celse»'ye avdet ettiğini söyler. Mevzuatımız çekiç darbesiyle celse açıp kapa-mağa izin vermediğine göre, buna imkân yoktur. Meselenin evveliyatı şu idi: İlk mevzuatımızı aldığımız Belçika Localarında, bir zamanlar, birisi «resmî», diğeri «konferans» olmak üzere iki çeşit celse vardı; ya biri, ya öteki aktolunurdu. Bizde, her zaman olduğu gibi, bunun lâübâlî bir uygulaması olmuş, aynı celsede hem o, hem bu, bir çekiç darbesiyle yapılmak istenmiştir. Buna baş vurmamak, ya resmî çalışma celsesi veya gayrı resmî konferans celsesi yapmak lâzımdır. Hiç değilse, konferansları da resmî celse nizamında söylemek ve dinlemek icab eder.

Localarımızda konferanslar iki maksatla verilmektedir :

a) Masonluk hakkında bilgi vermek;

b) Bir konuyu iyi bilen bir biraderin, bu bilgisini diğerlerine aktarması.

a) Genç kardeşlerimize Ritüelleri izah etmek; mekanik bir tarzda okuyup geçtiğimiz cümlelerin, semboller arkasında ne manalar taşıdığını anlatmak; güzel bir şey olan Masonluğumuzun, bu güzelliğini içlerinde hissedenlerin, hislerini diğerlerine aşılması...

Genç Masonlara, hattâ çok defa kendilerini genç saymayanlara bile, geleneklerimizi, eski Üstatlarımızı, Locamızın geçmiş senelerdeki faaliyetlerini anlatmak; yeni, eski, bütün kardeşlerimizin, evvelâ Loca hayatı, sonra kendi Masonluğumuzun hayatı ve nihayet bütün Dünya Masonluğunun gelişmesi hakkında tam bilgi sahibi olmalarını sağlayacak şekilde araştırmalar yapmak; ucu bucağı olmayan bu faaliyet tarzı, pratik bakımdan, kardeşlerimizin, Masonluğumuzda veya Locamızda, vaktiyle konuşulup halledilmiş, artık bitmiş meseleleri, bir defa daha, yeni bulunmuş fikirler gibi, müzakere masasına getirmelerine mani olur.

Bu celseler, kendilerini yetiştirmek isteyen kardeşler için çok faydalıdır. Bulara muntazaman devam etmeyen kardeşler, Masonluk yolunda ilerleyemezler, ama kendi bilecekleri iştir. Üçüncü dereceye çıkıp, ismen üstat olsalar bile, Masonlukta müptedî kalmağa, sütunlarda sessiz oturmağa mecburdurlar. Ne kadar eski, üzerinde ne kadar çok düşünce sarfedilmiş olduğunu bilmedikleri, öğrenmedikleri bir müessesenin problemleri hakkında söz söylemek hakkını kendilerinde görmemelidirler.

Bu işlerin bir müeyyidesi yoktur; söz isterlerse bu söz kendilerine veilir, fakat söyledikleri küçümsenerek dinlenir, bu yüzden mahcup olurlar, bazan küstüklri bile olur.

Tedrisat bakımından Localarda muntazaman uygulanmağa başlanmış, çok memnuniyet verici bir usûl var; İkinci Nazırın tedrisatı.

Hemen hemen bütün Localar buna uyuyor ve çok da iyi yapıyorlar. Fakat bu, kâfi değil. «İkinci Nazırımız bu görevi yerine getiriyor, şu halde bu iş burada bitti.», demek doğru değildir. Bazen İkinci

Nazır kardeşimiz, «kitabî» bir konuşma yapmak mecburiyetinde kalmaktadır; aynı biraderden her on beş günde bir «tedrisat» beklemek insafsızlıktır. Esasen beş dakikadan fazla konuşması kendisi için yorucu olabilir.

Bu çeşit toplantılara katılmak, öğrenmek veya öğretmek için devamlı olmak, evvelkiler gibi değilse bile, masonlar için mânevî bir borçtur.

Şimdi hemen söyleyelim : Bu tip çalışmalar, ekseri Localarımızda, çok ihmâl edilmektedir. Ritüeller tetkik edilmemekte, geleneklerimiz anlatılmamakta, geçmiş senelerimizin faaliyetleri hakkında bilgi verilmemektedir. Buraya gelip giden kardeşler, pek çok şeyi, sağdan soldan, kulaktan duyma, ve yarım yamalak öğrenmişlerdir. Masonluğun geleneklerini bilmedikleri gibi, kendi Localarının âdetlerini, kendi Localarının eski Üstatlarının isimlerini bilmezler; kardeşlerinin iftihar etmelerine vesile olan eski faaliyetten habersizdirler. Devamlı iseler, bu işte kendileri mazur sayılabilir, fakat Locanın eski biraderleri kabahatlidir.

Hal böyle iken, hangisi olursa olsun, Localarımızın ruznâme'lerine bakıldığı zaman, sene içindeki celselerin yarıdan fazlasının bir «Konferans» başlığı ile süslendiği görülür ve herkes bununla iftihar ederek, Masonluğumuzun «Fikrî Faaliyet»'inin çok yüksek olduğunu söyler.

Nedir bu «Konferans»'lar?

Her halde faydasız değil (faydasız bilgi olmaz), fakat Masonlukla ilgisi olmayan konuşmalardır. Masonlar birbirlerinin bilgilerinden faydalanmak isteyebilirler; birinin iyi bildiğini diğerlerine nakletmesi doğrudur. Fakat bir birader, yapmış olduğu bir «Gezi»nin «İzlenimleri»'ni anlatacak diye, «resmî» celse yapıp «Mabed»'e girmek, celseyi açmak, arkasından hemen «Konferans celsesi» deyip tatlı bir sohbet dinlemek, onun da arkasından «resmî celseye avdet» edip, «usulünce» Locayı kapamak ve aşağıda yemeğe gidip hikâye-ye devam etmek... Bütün bunlar Masonluğun ağır başlılığına pek de uygun düşmüyor. Hele «Mâbed»'de değil, her hangi bir yerde, Mason değil her hangi bir kimseden dinlenmesi mümkün olan bu konferanslardan bir tanesine bir birader gelmedi, diye o biraderi devamsızlıkla suçlamak, hiç doğru olmuyor. Şu veya bu konudaki

konferans beni ilgilendirmeyebilir. Belki söylemesi ayıptır ama, ben müziği sevmeyebilirim. Tahkikat yapılırken bana : «Müziği sever misin?» diye soran olmamıştı.

Bu nevi toplantılara devamı mecburiyeti yüklemek, bana bir az abes görünüyor. Masonik olmayan bir konuda konferans dinlemek isteyenler daha iyi, daha kaliteli konferansları, başka yerlerde de dinleyebilirler. Yemek de böyledir; müzik de böyledir. Bu nevi toplantılarda Locaya gelmek, kardeşlerle beraber olmak bakımından bir fayda sağlar, fakat buna, kimse mecbur edilemez.

3 — Bir de «Masonik Tören» adı altında, eşlerin katıldığı veya katılmadığı, ekseriya yemekli, toplantılar var.

Bunlar arasında mecburî olanı, senede bir defaya mahsus olmak üzere yapılan «resmî Agap»'tır. (Matem celsesinden bahsetmiyorum : Masonluğun büyük bir geleneği olan bu güzel celse, Büyük Loca kararı ile, her Vadide sıra ile, senede bir defaya mahsus olmak üzere, bir Loca tarafından yapılmaktadır). Resmî Agap dışında, senede bir defadan fazla olmamak şartı ile, **ihtiyarî olarak** yapılabilen bir Tönüblanş'ı müteakip bir yemek yenmesi âdet haline gelmiştir. Bir de, nâdiren rastlanan ve yine **ihtiyarî** olan «Nikâh Töreni» ve arkasından verilen ziyafet vardır.

Senede bir, bazen iki, büyük bir istisna ile en fazla üç defadan çok olamayan bu «yemekler», Locaların enerjilerinden, büyük bir kısmını silip süpürmektedir. Bütün sene «Envar», bir veya iki «yemek» tertibi ile uğraşır ve, sarahaten yasak edildiği halde, tonlarla içki içilir.

Bir de «gayri resmî» yemekler var. Bunlar, «Mesai yemekte devam eder.» bahanesi altında, Masonluğumuzun tehlikeli bir hastalığı haline gelmiştir. Biraderlere sorun : «Niçin toplantıya gidiyorsun?» Yüzde doksanı size «Yemek için» diyecektir. Gayeyi vasıtaya kurban etmenin en açık misallerinden birisidir, bu! Maksat Locada toplantı iken, Loca toplantısı, sıkıntılı bir «teferruat» olmuştur.

Aslî faaliyetimiz, Tekris, Terfi ve bunları hazırlayan celselerdir. Bu işlerin, Loca dediğimiz «Mâbed»'den başka yerde yapılması müm-

kün değildir; onun için kardeşlerden devam mecburiyeti **istenir**. Bu işlerin (Terfi, Tekris, Skrüten v.s.) iyi yapılabilmesi için, bir takım bilgilere ihtiyaç vardır. Bu bilgilerin en iyi elde edilebileceği yer, Loca'dır. Bu sebeple orada Masonik Konferanslar verilir. Bunlara devam etmek mecburiyeti de **istenebilir**.

Bu işler yapılırken, arada, teferruat kabilinden, yemek de yenebilir; kültürel konferans da dinlenebilir; hatta, belli usuller dahilinde, hemşirelerle buluşmak **vesileleri de** ihdas edilebilir.

Ama Masonluğun gayesi **bunlar değildir**.

Ritüel (*)

George Draffen of Newington, M. B. E.
Quatuor Coronati Lodge, No. 2076
Önceki Üs. Muh.

Özetleyip tercüme eden : Mişel MARGULİES

«Ritüel» kelimesi kullanıldığında, bu tabirle neyin kastedildiği hakkında açık bir fikre sahip olmak esastır. Ritüel hakkındaki iyi eserlerde bile bu konuda net ve özlü fikirler bulmak güçtür. Belki şöyle tarif edilebilir : «kişinin kendisini bir amaca, belirlenmiş bir takım hareketler ve kelime şekilleri ile yöneltmesi». Ritüel, hem ilkel hem geliştirilmiş şekilleriyle, binlerce seneden beri varolmuştur. Tivrata baktığımızda görüyoruz ki üçbin seneden evvel, Yahudilerin ibadeti için bir ritüel ortaya konmuş. İbadetin her te-

ferruatı tesbit edilmiş - kurbanlar, diyanet görevlileri, giyim ve hatta binalar...

İnsan ruh ve maddenin garip bir karışımıdır, sınırlı fakat sınırsız olana uzanan. İnsanın Hakikate, Evrenin Ulu Mimarına, Tanrıya yükselmesi hem maddî hem manevî, bedensel ve ruhsal, dahilî ve haricidir. İnsan Tanrısına değişik yollar-

(*) «The Making of a Mason, (The Prestonian Lecture for 1956), 'The Collected Prestonian Lectures' 1925 - 1960, Edt. by Harry Carr, Quatuor Coronati Lodge, London, 1967, sahife 413-420.»

dan yaklaşıp; işaretler, secde, özel kıyafetler giyerek vs.. Yalnız insana mahsus olan bir imkânı kullanır - konuşma. Sonra, kelimeler düşüncelerini tam olarak ifade etmeğe yetmeyince, vücut hareketleri yerini alır.

Ritüel tatbikatçıları, ritüelin bilhassa cemaatsal, herkesin iştiraki (communal) yönünü vurgularlar - ve böyle yapmakta haklıdırlar çünkü ritüelik hareketlere tümüyle bakılınca bunların bir cemaatsal yönü olduğu ve dolayısıyla bütün iştirakçilerin müşterek bir temas noktası olması gerektiği görülür. Müşterek bir rit, ancak bütün iştirakçilerin katılmasıyla tam olur. Mevcut olanların ancak küçük bir kısmı aktif olarak katılırsa ritte bir eksiklik vardır, ve hemen kendini gösterir.

Herhangi bir cemiyet için birlik şarttır. Cami, Kılise, Havra, hepsi müminlerin birliğini ister. Üniversite hocalar ile talebelerin birliğini ister. Loca da bütün Kardeşlerin birliğini ister.

Bir Rit, müşterek hareketin yapılabileceği çerçeveyi meydana getiren hareket, ses ve kelimelerin karışımıdır. Ritüel, sadece ferdi hareketlerin üstüste gelmesi olmadığı için, haliyle daha evvel hazırlanmış bir çerçeve, bir strüktür ister. Ne yapılacağı hakkında hiç bir fikri olmadan

kendini müşterek bir harekete adanmak imkânsızdır. Dolayısıyla, uygun hazırlık, eğitim ve alıştırmaya yapılması şarttır. İyi bir merasim için, iştirak edeceklerin - bir Mabedin Din görevlileri olsun, veya bir Locanın vazifelileri olsun - tümünün, merasimin her yönünü hakkıyla çalışmış ve anlamış olmaları gerekir. Ritüel, rit'in muvaffak olup olmamasının bağlı olduğu bu teknik yönünden başka, rit'in her yönünü ilgilendiren fasılları ihtiva eder.

Bütün ritüelik hareketlerde, insanın daha evvelki hislerini tekrar his edebilmek için hareketlerini tekrarlama meyilini görüyoruz. O harekete dönüşünün sebebi o haleti ruhiyeye tekrar ulaşmak ve süresini uzatmaktır. Tam tesirli olabilmeleri için, ritüelik hareketlerin tekrarlanması gerekir. Psikolojik bakımdan ritüel, uygun ses, kelime ve hareketlerle, birbirine bağlı bir cemaatte bazı heyecanların geri gelmesini sağlar.. İnsanın, günlük hayatın materialist atmosferinden daha yüksek bir ortam, tedricen yükseltilmeye ihtiyacı vardır. Ve oraya vardığında, kendini yeni pozisyonunda rahat hissetmelidir. Çekingenliğini atıp harekete katılmalıdır. Ritin verebileceklerini anlamak için, kendini halet-i ruhiyenin ve hareketlerin içine at-

malıdır. Rite katılmadıkça riti anlamak tamamiyle olanak dışıdır.

Ritüelin fonksiyonu hiç bir şekilde 'eğitim' değildir. Ritin fonksiyonu, ait olduğu cemiye-tin öğreti ve doğmalarını, yalnızca o cemiyete inisiye olmuş olanlar tarafından tanınabilecek şekilde, muhafaza etmektir. Aceminin, çırağın, yeni inisiye olanın, üzerine inşa edebileceği bir temel, bir çerçeve verilir.

Bu konuda şüpheniz varsa, size tatbiki bir misal vereyim. Yarın sabah, Londra şehrinde, saat sekizde ritüellik bir merasim yer alacaktır. Bu merasimin merkezi kısmı, bu süre içinde çok geliştirilmiş ve süslenmiş olmasına rağmen, 2000 senedenberi değişmemiştir. Merasimin birçok adı vardır.

Tanrının yemeği; Mukaddes Komünyon; Eucharist; Mes. Mevcudiyetinin ilk üç dört yüz senesinde orada bulunmaya tam hak kazanmış olanların dışında hiç kimse törene kabul edilmezdi. Mes başlayınca acemilerin töreni terk etmeleri gerekirdi. Bugün her isteyen merasimi izleyebilir, fakat vaftiz töreni ile Hristiyanlığa inisiye edilip, konfirmasyon töreninden geçmeyenler merasime fillen katılamazlar. Her isteyen bu

merasimlerin ritüellerini satın alabilir, fakat hiç kimse bu ritüel kitaplarına, hristiyan dininin şartlarını öğrenme vasıtası olarak bakamaz.

Ritüelde öyle bir an gelmiş gibi görünür ki, yapılış şekli kelimelerden daha önemli olur. Ritüelin tüm kuvveti şekli hareketlerin ve onlara refakat eden kelimelerin anlaşılmasında değildir. Her ritte korunması gereken muayyen bir ölçü ve ritm vardır. Yersiz yere sarfedilen bir uyarı veya izahat kelimesi, ritüele kendini kaptırmış bütün bir cemaatin havasını bozabilir.

Kendini ritüele alıştıran kişi, eninde sonunda onu sevecektir. Kendini hareketlere, seslere ve kelimelere aşına eder. Onların tesiri altında kendini yücelmiş hisseder. Fakat, kazara yeni bir şey ile karşılaşırsa, -hazır olmadığı bir şey- o zaman kendini rahatsız hisseder. Onun içindir ki Loca ritüelinde radikal değişiklikler yapmak, pek arzu edilen bir şey değildir.

Tekrar edilen hareketler canlılık ve tazeliklerini pek çabuk kaybederler ve bu ritüel için bilhassa doğrudur. Modern insan, ilkel insanın kendini ifadedeki hareket ve serbestliği kaybetmiştir. Ve modern insanın bu eksikliği, dinî ritlerde ne-

den kendini rahat hissetmediğini izah eder. Aynı zamanda, bu ritlerin - ve hatta bütün ritlerin - garip ve karmaşık görünmelerinin sebebi de bunda yatar.

Ritüel çalışmaları için uygun şartlar tesbit edilirken, kaçınılması gereken ciddi tehlikeler vardır ve bu tehlikeler ritüeldeki hataların müsebbibidirler. Ritüel, muğlak bir reaksiyon yapıtı olduğu için, kendini bütün hislerin mutlak hakimi şekline sokmağa meyli vardır. Maddelerin maksadını anıyamıyanlar için ritüel maddeleri diktatörce görülebilir. Oysa, ritüel bir yol olduğuna göre ona bir sonuç değil de, bir çare gözü ile bakılmalıdır. Ritler kendi başlarına amaç olarak kabul edildiklerinde, bütün ritüel sadece mekanik bir proses (süreç) haline dönüşür.

Ritüel her zaman muhafazakârdır. Ananenin muhafazası, tarihi yönün korunması ve yeni nesillere aktarılmasının en mükemmel şeklidir. Ritüelin bu ananevi yanı, beraberinde çok ciddi olarak, mübalağa ve aşırı ağırlık verme tehlikelerini getirir. Kişi esas ile kazara olan arasındaki farkı göremezse; veya ritleri tarih ve anane çerçevesi içinde göremezse o zaman ritlerin hakiki mana ve yerlerini

anıyamaz ve esas hareketin yerine ritler ağırlık kazandır.

O zaman ritüel harekete hizmet edeceğine onu bastırır. Merasim bir sürü teferruat inceliklerine boğulunca, ritüalizmin en kötü şekli görülür. Ritüalizmin tezi şudur : törensel hareketin teknik mükemmelliği azami ehemmiyeti haizdir ve geleneksel formüller en küçük teferruatlarına kadar mutlak otoriteye sahiptir. Ritüalizmde nisbet ve değer hissi yoktur ve ritüelin maksadı hakkında yanlış bir temele oturtulmuştur.

Öte yandan formalist (şekilci), ritüele bu kadar dahi ehemmiyet vermez. Ona göre törenin bütün esprisi, gereken hareketlerin mekanik bir tekrarından ibarettir. Yapılan hareketler, ananevi kelimelerin söylenmesi, formalist tarafından tatsız ve tesirsiz bir şekilde ifa edilir. Yaptığı şeyle temasta değildir. Herhangi ritüelik hareketlerin en büyük tehlikesi formalizmdir; ve Loca görevlisi bu tehlikeden masun değildir.

Aşırıya kaçmanın bu iki kötü neticesi karşısında, hal çaresi nedir? Kişide bütün ritüel fikrine karşı bir alerji doğabilir - ritüeli ehemmiyetsiz hatta lüzumsuz addedebilir. Böyle bir düşünce, yanlış bir ruhsallık

teorisi üzerine kurulduğu için yanlıştır; ve törenlerin insan hayatındaki yerinin yanlış anlaşılması üzerine kurulduğu için yanlıştır. Ritüeli sadece dışa dönük bir hareket veya süslü bir tören olarak düşünmek hatadır. Ritüeli, eski Mesleğimizin, haricileri arasına almak için tespit ettiği kelimeler ve hareketler olarak görmek de hatadır.

Bunlardan da büyük bir hata geleneksel merasimleri hor görüp yenilerini icat etmektir. Birçok kişi tedbirli olmaktan çok, ateşli bir hevesle buna teşebbüs etmişlerdir. İngilterede bu nevi «Ritüel düzelticileri» hiç denecek kadar az olmuştur. An-

cak başka memleketlerdeki bu tür hareketlerin feci neticeleri bize bir ihtar olmalıdır.

Sosyal münasebetlerdeki hareket serbestisi ve örf, adet ve ananede kopma meyili ile bu modern çağımızda aşırı ritüalizme kapılma tehlikesi yok gibidir Hatta Eğitim Localarımız olmasa, ritüele ehemmiyet vermeme tandansı dahi başlıyabirdi.

Ritüelin büyüklüğü ve noksanlıkları konuları ile ilgilendik. Akla gelen sual şu oluyor : Üyelerimizin eğitimi için Ritüelimize güvenmekte haklımıyız. Bu yazının kanaatince cevap, tereddütsüz ve kesin bir evettir!

"DNA,, Mucizesi Üzerine Düşünceler

Faruk ERENGÜL

Evrende canlı yaşamın doğuşu ve gelişmesi olgusu; düşünen her insan için bir muammadır. Uygarlığımızın eriştiği son aşamada, evrende, milyarlarca galaksinin bulunduğu, ve, bizim içinde olduğumuz Samanyolu galaksimizde üçyüz milyarın üzerinde yıldızın var olduğu saptanmıştır. Genellikle her yıldızın gezegenleri ve bunların da uyduları bulunduğu göre, evrende canlı yaşama elverişli olabilecek gezegen sayısı trilyarları aşar. Antropocentrism'e düşmeden, yani, evrende canlı yaşamının sadece Dünyaya bağlı edildiği ve evrenin merkezi olduğumuz kuruntusuna kapılmadan söylememiz gerekir ki: bu gezegenlerin milyarlarında bir bile canlı yaşam bulunsun bunların sayısı da milyarları geçer. Bir canlı yaşam; başladıktan sonra doğal evrimini sürdüreceğine göre, ve, bu başlangıç Dünyadakinden binlerce, milyonlarca yıl önce başlamış olanlarında bizden çok daha gelişmiş ve uygar yaşam türleri bulunması hiç de şaşırtıcı olmayacaktır. Hatta, bulunmamasının daha şaşırtıcı olacağı söylenebilir. Ne var ki, bu günkü yapımız bunlarla bir ilişki ve haberleşme sağlamağa yetecek düzeyde değildir. Fakat, uzaya açılma aşaması-

nin eşliğine geldiğimize göre, özellikle radyo-teleskoplar aracılığı ile, ve de, insanoğlunun gittikçe gelişen ESP (extra sensory perception-duyu ötesi sezgi) yetenekleri sayesinde önümüzdeki yüzyıllarda onlarla haberleşme olanaklarının sağlanacağı umulabilir. Şimdi, evren boyutlarından, dünya boyutlarına inelim.

Evrenin Ulu Mimarı, evrende canlı yaşamın başlamasını ve gittikçe gelişerek sürdürülmesini doğaya nasıl bir mucize ile bağış etmiştir? Yüzyıllar boyu insanlar bu soruya yanıt aramışlar, kimi; «Tanrının yüceliğine bağlayarak dogma'laştırmış, kimi; konuyu metafizik sınırların ötesine atmış, bilimsel araştırmacılar ise; çeşitli kuramlara dayanarak adım adım gerçeğe ulaşmağa çalışmışlardır. Fakat, bu büyük sırrın üzerindeki tül perdelerinin aralanması, ancak, yirminci yüzyılın ikinci yarısından bu yana biyoşimi, biyofizik, ultramikrobiyoloji, kuanta biyolojisi, psikobiyoşimi gibi içiçeleşmiş karmaşık bilim dallarının doğması ve hızla gelişmesi sayesinde olanak kazanmıştır. Aralanan tüllerin ardındaki bu büyük sır nedir? Bu; «DNA» (dezoksiribo nükleik asit) makro molekülleridir.

Yer yüzünde canlı yaşamın ilk belirtileri; ilk DNA molekülünün oluşması ile başlamış olmalıdır. O da kendi benzerlerini oluşturarak tek hücreli canlılardan, ilkel yaşamlı canlılara ve giderek daha karmaşık canlı yapılara dönüşmüş ya da başkalaşmıştır. Bu ilk DNA molekülünün, inorganik maddelerden nasıl doğabildiğine ilişkin hipotezlerden yararlanarak yapılan deneyler sonunda USA da Stanley Miller; H₂, amonyak, metan, su buharı karışımlarını çeşitli elektrik deşarjları ile etkinleştirerek: glisin, alanin, vb amino asitler, Rusyada Pavlovskaja, Passynski; albüminoid, nükleodid, poliglükosid polimerleri gib organik maddeler elde ettiler. Fakat bunlarda yaşam gücü (force vitale) olmuyor, özellikle, benzerlerini yaratma (auto-reproduction) yeteneği doğmuyordu. Sonunda bu da başarılıydı. Miller; laboratuarda polarize sirküler UV (mor ötesi) ışınlarının katalizör etkisi ile, canlı yaşamın kriteri olan asimetric düzende nükleik asit sentezleri geliştirdi, ve, nükleoprotein kristalini bütün yaprağının canlı hücresine yerleştirdi. Bir mucize olmuştu; bu kimyasal madde kendi kendine çoğalmağa başlamıştı. Elektronik mikroskopta, beyaz mozayik proteinleri arasında siyah «RNA» (ribonükleikasit) zinciri görülüyordu. Ne yazık ki bu çoğalmayı uzun zaman sürdürme, bu canlıyı dış dünya ile entropi dengesi kazandırma, ve, yaşam ge-

reksinmelerine kendini uydurabilme (accommodaton) yeteneği sağ-
layacak en ilkel zekâ «adaptation sensori-motrice» belirtisi kazan-
dırma çabaları hep boşa gidiyordu.

E. U. M. nin, doğal koşullar sonucu dünyaya bağış ettiği mucize
nükleo-proteinde ise, şükredelim ki; yaşam gücü, zekâ, ve, en önem-
lisi, canlının o günden bu yana ve sonsuza dek izleyeceği evrim
programı vardı. Ve, bu sayede milyonlarca yıl süren evrim evrele-
rinden sonra bu günün insanına ulaşabildi. Bu konuya ilişkin daha
ayrıntılı bilgiyi, Mimar Sinan dergisinin 17. sayısı, sayfa 20-45 de
yayınlanan «Evrenin Sırları nerelerde saklı» başlıklı yazımda bulabi-
lirsiniz. Ancak, çok güncel bir bulguya dayanarak değinmekte yarar
görürüm ki: insanda şaptanan 141 tür temel amino asit kombinezo-
nundan 140'ı maymundakinin aynı, sadece bir tanesi farklıdır. İnsan-
la maymunun farkı da buradan gelmektedir. Bu bir fark: tavşanda
11, at'da 12, güvede 31, yosunda 140 olmaktadır. Bir amino asit kom-
binezonunun başkalaşım (mutation) süresi onbir milyon yıl hesap-
landığına göre, insanın; en yakın akrabası olan maymundan bu ya-
na evriminin obir milyon yıl, ve, en uzak akrabası olan yosun'dan, ya
da, yeryüzünde canlı yaşamın başladığı günden bu yana yaklaşık
bir buçuk milar yıl sürdüğü söylenebilir. Darwin'in evrim kuramlarını
bilimsel yollardan kanıtlayan en sağlam ve geçerli bulgulardır bun-
lar.

Doğaldır ki, insanın da evrimini henüz tamamladığı söylenemez. Za-
ten Darwin'e sormuşlar : «İnsanla maymun arasında bu kadar çok
fark var. Arada başka yaratık yokmu?» Darwvin ne kadar güzel ya-
nıtlamış : «İşte biz varız ya!» Dileyelim ki bu evrim en kısa zamanda
tamamlansın ve Darwin'in özlemini duyduğu gerçek insana dönüşe-
lim. Ancak, şunu da belirtmek gerekir: insan türünün yeni bir yapı
değişikliği, eğer hızlı bir evrim sürecine girmediği takdirde, 142.
amino asit kombinezonunun oluşması; yaklaşık on milyon yıl daha
beklemeğe bağlıdır. Kuşkusuz ki, bu süre içinde uygarlığımız zin-
cirleme nükleer reaksiyonlarla, çevre kirlenmesi, nüfus patlama-
ları ile kendi kendini yoketme durumundan korunabilir ise.

Bu DNA molekülü içinde canlının tüm yaşam kod'u; binlerce krokl ve
kendine özgü bilgilerle donatılmış olarak bulunmaktadır. Hormonla-
rın, anzimlerin düzen programları, her tür proteinin yapısı, tüm ge-
netik karakterler, fizik, fizyolojik ve psişik özellikler; DNA molekülü-
nün içinde mucize denecek kimyasal bir kod ile şifrelenmiştir.

DNA moleküllerinin ilk hipotezlerini 1927 yılında Rus biyoloji bilgini Koltsov'un açıklamalarına, ve, ilk deneylerini 1957 yılında Amerikalı biyosimi bilgini Kornberg'in lâboratuvar çalışmalarına borçluyuz. Kornberg'in ortaya çıkardığı mucize şu idi : DNA kalıntıları içeren bir eriyiğe özel bir anzim kattığında, moleküllerin yapısındaki kar-makarışık maddeler düzene giriyor ve eşleşerek gerçek DNA mole-külleri oluşuyor, bunlar da yeni benzerlerini doğuruyordu. Virüs, bakteri, kan, kas, karaciğer nükleik asit eriyiklerine kattığı anzim-ler hep aynı sonuca ulaşarak denenen modelin yenilerini yaratmağa başladılar.

Canlı yapı malzemeleri olan protein moleküllerinin, sayıca ve türce sınırsız denecek kadar çokluğuna rağmen, her birinin hücre içindeki olağanüstü düzenli kristal yapılarına hayran kalmamak olanaksızdır. Hücrenin, sağlıklı ya da sağlıklı halleri, bunların şekil değiştirmesi-nden başka bir şey değildir. Her türlü aksamaları ve bozulmaları eski düzenine kavuşturmağa uğraşan DNA moleküllerinin bu görev-leri yapabilmek için gereken zekâyı nereden buldukları sorusu tarih boyu güncelliğini korumuştur. Şimdiyecek verilen ve genellikle me-tafiziğe kayan yanıtlar arasında: «Bu sır, elektronların kapalı zaman ve uzamları içinde saklıdır» diyebilirmiyiz? Bunu açıklamağa çalışacağım. Son zamanlarda, çok duyarlı ve güçlü elektronik mikros-koplarla alınan radyografiler sayesinde, moleküller içindeki atomla-rın konumları, aralarındaki uzaklık, kimyasal bağlar, açılar, her ato-mun kendi boyutları kesinlikle ölçülebilmektedir. Bu verilere daya-narak biyosimistler amino asidin bir molekülünün modelini meydana getirebildiler. Bununla, artık, proteinin benzerlerini nasıl yarattığı, canlı yapı malzemelerinin nasıl oluşturulduğu, ve DNA matrisi ile dokuların nasıl yenilendiği sırları çözülebildi. Elektronlar proteine yaklaştıklarında, bu en küçük canlı parçacığın. X ışınları ve Hertz dalgaları sayesinde bir tür resmi çekildi. Hücrenin içinden geçerken bu elektromanyetik dalgaları sayesinde bir tür resmi çekildi. Hücre-nin içinden geçerken bu elektromanyetik dalgaların enerjilerinin bir kısmının eksildiği, bunları, manyetik titreşimlere çok duyarlı atom-ların kaptıkları presizyonla ölçüldü. Böylece Hertz tayfları, hücre içindeki moleküllerin, her türlü fizyolojik olaylar sırasında başından geçenlerin saptanmasına olanak sağlıyordu. Sanki denilebilirdi ki : bu görünmez radyo dalgaları hücrenin içinde geziniyor, gözlemler yapıyor, izlenimlerini bir «kara kutu» da saklıyordu. İstenince özel

frekanslı yayınları ile bildiriler gönderiyor, ve bunları yine bir «kara kutu» kayıt ve deşifre ediyordu.

Hastalık, yaralanma hallerinde, olağan ömrünü yitirmiş hücrelerin yenilenmesi, vücudun büyümesi için gerekli çoğalmalar, ya da gereken antikörlerin üretilmesi işte bu «kara kutu»dan verilen bildirilere göre yapılıyor. Ama nasıl? İşte DNA mucizesi burada kendini gösterir. DNA molekülü; proteinin cinsel karakterinin, yapısının kendine özgü tüm özelliklerinin, canlı hücrenin soyaçekim niteliklerinin saklayıcısı, koruyucusu ve yöneticisidir. Bütün bu yetenekler DNA molekülü içindeki spirallerde esrarengiz bir kod sayesinde şifrelenmiştir, ve, burada kasada gibi saklanmaktadır. Öylesine ki, bu gizli hazinenin tüm içeriği; şemalar, bilgiler, yetenekler, karakterler vb, milimetrenin dörtyüzdebiri kadar ufacık bir sperm içindeki kromozomlar ile mucize denebilecek bir şekilde kuşaktan kuşağa geçirilmektedir.

DNA molekülü bu görevi nasıl yapar? Bunun kolay anlaşılabilmesi için bir benzetme yapacağım. Sözü geçen «kara kutu»dan alınan mesaja göre, hücrenin Mimarı olan DNA üstad, elindeki genetik matris, şema ve bilgilere dayanarak yapılacak işlerin bir plânını yapar ve bürosundan hiç ayrılmadan bu plânı, yardımcısı RNA (ribonükleik asit) kalfaya verir. Kalfa aldığı emirleri, hücrenin iş yapılacak bölümündeki işçiye ulaştırır. İşçi: bu günedek saptanabilen başlıca yirmiye yakın temel amino asit ve sayısız diğer nükleik asitlerden oluşur. Kan ile, özsuyu ile taşınan oksijen, hidrojen, hidrokarbonlar vs. sayesinde işte bu atölyede, yaşamın kendisi olan proteik moleküller muamma ve mucize denecek şaşmaz bir düzenle üretilir. Arasıra aksamalar hiç olmaz değil. Örneğin bir kanser virüsü oluşabilir, o da kendi matrisine göre çoğalıp başka tür dokular geliştirebilir. Ya da yaşlanmış bir bünyede hücre yenileme yetersizlikleri başlayabilir. Doğanın evriminde ve dengesinin korunmasında kuşkusuz bunların da bir yeri ve önemi vardır. Fakat konumuzun dışına taşıdığı için bunlara girmeyeceğim.

Yaşamın tezgâhlandığı atölyede, üstat, kalfa ve çırağların görev bölümlerini ve işleyiş mekanizmasını böylece özetledikten sonra bir soru daha doğuyor : Bu işi gördüren enerji nedir, nasıl doğar? Bu da bir mucizedir, ve, şu üç harfin içinde toplanır: ATP (adenosin tri fosforik asit). Bu madde, canlı bir enerji deposudur. Bir molekülün

içinde 48 adet mitokondriyum, her mitokondriyumun iç çevresinde binlerce solunum zinciri üniteleri vardır. Besin maddeleri ve oksijen bu ünitelerden geçerken ATP'ye dönüşür. Kullanıldıkça ATP: ADP ve AMP'ye yani difosforik ve mono fosforik aside indirgenir, solunum zincir ünitelerinde tekrar ATP ye yükseltilir. Bu kimyasal enerji, canlı molekül içinde aktivasyon ya da fizik enerji ve harekete dönüşmektedir. İyonları taşıyan ATP partikülleri, elektrik yükünü «actine»e aktarır, actine lifleri de milimetrenin 55 milyonda biri büyüklüğünde köprüler aracılığı ile «myosine»e aktarır. Bu arada yapılacak işin türüne ve büyüklüğüne göre DNA bir anzim gönderir, artık gereken enerji hazırdır. Yeni bir hücre mi yapılacak, bir hareket mi sağlanacak, yeni bir bilgi mi kazanılacak, bir antikormu üretilecek, her ne yapılacaksa, hücrenin Üstad DNA, Kalfa (RNA) ve Çıraklardan (diğer amino asitler) oluşan ekibi bu enerjiyi miktarı ile yönü ile, biçimi ile mucize sayılabilecek bir minimum harcama ile kullanarak, yapılacak işi sessizce, fakat tam ve mükemmel bir başarı ile gerçekleştirebilir. Canlı yapının kendi gereksinimlerini en az enerji harcayarak gerçekleştirmesini sağlayan kontrol, ve, belirli sınırlar içinde programlanan geri tepme mekanizmaları da ayrı ayrı birer mucizedir.

Bu kısa açıklamalara rağmen işin içinde yine de pek çok sır bulunduğu sezmemek olanaksız. Bütün bunları yöneten zekâ ve bilgi nereden geliyor? Benim düşüncelerim hep elektron üzerinde toplanıyor. Gerekli bilgi, zekâ: ancak elektronların fizik ve de belki metafizik yeteneklerinden kaynaklanıyor olmalıdır. Elektron; spinleri aracılığı ile kazandığı «néguentropie» sayesinde bilgi yükünü ve düzenini sürekli arttırarak canlının her türlü sorunlarına daha iyi çözümler arayıp bulmağa çalışmaktadır. Canlı yaşamın başlangıcında, elektron'a tüm zamanlar boyu canlının izleyeceği evrim programının gayesi olarak; kendilerinin de birer parçası olarak ürettikleri her tür canlıyı, bütün organları ile daha doğru dürüst çalıştırma olanaklarını geliştirme görevi verilmiştir. Bu konuda daha fazla bilgiyi Mimar Sinan dergisinin 31. sayısı, sayfa, 37-53 te yayınlanan «Esprit'nin Fiziği» başlıklı yazımda bulabilirsiniz. Bu, düşünebilen elektronlara «Eon» adı verildiğini, fizik ve felsefe bakımından özelliklerini o yazımda oldukça geniş ayrıntıları ile belirtmiştim. Şimdi, açıklayacağım şu deneyle bağlantısını kurmağa çalışalım :

Koşullandırılmış refleks deneyleri ile beyaz farelerin, zil sesi duyma yolu ile yiyeceklerini almağa koşmaları ancak üçyüzden daha çok

çağırı sonunda gerçekleşebiliyordu. Bunların yavruları için bu sayı yüze, bunların da yavruları için elli dolaylarına, ve beşinci kuşak için yedi sekize iniyordu. Milyonlarca yıl ilkel bir yaşam sürdüren ilk primatlar, Australopitheque, Kenyapitheque, Yythocantropus erectus, Sinantropus, Eoantropus, Neanderthal gibi primat ve antropoidler, ancak 400-500 bin yıl önceleri, bir taşın sivri ucunu avının ya da düşmanın kafasına vurmaya akıl edebilecek homo sapiens'e dönüşüyor, onun artık hep homo sapiens olan kuşakları bilgilerini, becerilerini geliştire geliştire uzun yıllar sonunda ateş yakmayı başarıyor, onun kuşakları bu ateşi sürdürüyor, onların da kuşakları maden işlemeyi, ziraati, yazıyı, tekerleği, buharı, elektriği, elektromanyetiği, atomun parçalanmasını vb. bularak bu günün insanına ulaşıyor. Küçük beyaz fareye yapay olarak kazandırılan ve kromozomlarına işlenen yetenekler, insanın uzun yüzyıllar boyunca kazandığı yeteneklerin çok hızlandırılmış bir örneği değilmi? Antropologlarca, Neanderthal insanının hiç konuşmadığı, 30.000 yıl önceleri gözükken ve bugünün insan türünü oluşturan Cro-magnon'ların ömür boyu birkaç sözcük öğrenebildikleri saptanmıştır. Bu günün insan yavrularının ise, daha ilk yaşlarında ana dilini iyiden iyiye öğrenebiliyor olması, ve kazanılmış yeteneklerin, kromozomlar içindeki DNA moleküllerinin sakladığı ve yönetimini plânlayarak uygulattığı yaşam kodlarına, şemalara, bilgi belleğine eklendiğinin tartışılmaz bir kanıtıdır. Kromozomların bu yetenekleri ileri kuşaklara aktarması ile de canlının evrimi sürer gider. Bu gidiş; sonsuz uzunlukta ve yelpaze gibi giderek açılan bir kervanın zifiri karanlıkta ağır ağır yürüyüşüne benzer. Dünya insanı için, yelpazenin uç noktasında Homo-sapinens, ya da, Kutsal Kitaplardaki adıyla Adem ile Havva bulunmaktadır, geri saflarda sayıları durmadan artan insan yığınları yelpazeyi genişletip duruyor. Bu uçsuz bucaksız kervan, karanlıklardan gelip, sabit bir projektör ışığının kıl kadar ince bir demeti altından geçmekte ve bunlar o anda dünya yaşamını sürdürmektedir. Nereye kadar? Evrenin «entropi»sini artırarak düzeninin (ordre) sıfıra inmesine kadar. Ki, bu arada DNA molekülleri elektronları «néguentropie»lerini, yani «Esprit»lerinin özellikle bilgi ve sevgi yüklerini sürekli artırarak düzenlerini en üst noktaya çıkaracaklardır. Bu an; sonsuz sürekliliğini koruyabilmesi için devirsel olduğunu varsaydığımız evrenin evriminin dönüş noktasıdır ve evren yeniden doğmak için yeni bir «Big-Bang» bekleyecektir.

Bütün bunları; Doğanın Özelliği olarak niteleyip geçivermekle gerçeğe ulaşma yoluna girilebileceği kanısında değilim. Bence doğa : bir yapıdır. Canlısı ile cansızı ile, görüneni ve görünmeyeni ile sonsuz inşa halinde bir yapı. Bir yapı ise; bir mimar tarafından tasarlanıp projelendirilmeden, inşa sırasında gerekenler yapılmadan, yapılanlar denetlenmeden nasıl tamamlanır? Tüm doğa, ya da evrenin yapısını da bir «Bilen»in; E. U. M. nın tasarladığında ve amacına ulaşma yolunda yürüttüğünde kuşkusuz olabilmeli mi? Bu sonsuz yapının kendi kendine tasarlanıp doğacağı, ve, amacı belirsiz rastgele olaylarla tam ve mükemmele gideceği nasıl düşünülebilir? Bunu savunan materyalist felsefe ile masonluk işte bu noktada birbirinden ayrılıyor olmalıdır.

Ruhun sonsuzluğuna inanan bizler, E. U. M. nın, evrenin sonsuz sürekliliğini, özellikle, DNA molekülü elektronlarına bağışladığı böyle bir evrim programı ile yürüttüğünü düşünmekle de masonik görevimizi yaptığımıza inanıyoruz. Kanıtlanamayan metafizik sorular sandığımız sır dolu bir çok doğa olaylarına dogmatik olarak inanmak yerine, bunların oluşumunu ve işleyişini bilimsel temellere dayandırmak; aynı zamanda inançları sağlam temellere dayandırmak olacaktır. Bilimlerimizin araştırmacılarından, masonluğun bizden istediği budur.

Tanrı inancıyla, bilimsel gerçeklerin hiç bir noktada hiç bir çelişkiye düşmeden bağdaştıklarında kuşkumuz yok. Evrende tüm olayların ardında «O» var. Biz «O»nun yaptıklarının tam nedenini bilememekte, ancak, nasılına akıl erdirmeğe çalışmaktayız. İşte bu DNA mucizesi; evrenin pek çok sırlarından biri olan canlı yaşam muammasına ışık tutan ufacık bir ip ucu. Herşeye rağmen, DNA'nın da görevlerini evrim süreci içinde giderek daha iyi yapabilmesini sağlayan zekâ muamması ise, kanımca, birer «mikro siyah delik» olan elektronların kapalı «zaman ve mekânı» içinde sırlarını daha uzun süre bizden gizli tutacak. Evrensel tanımlamasını bile yapmaktan âciz olduğumuz gerçeğe erişmek zor, hatta olanaksız bile olsa, o doğrultuya yönelmek, durmadan araştırıp çalışmak, korkusuzca düşünmek; amaca doğru ilerlemek için tek yol. Evet, E. U. M. kendine yakınlaşmamızı hızlandırmak için, sevgi ve sezgi yoluyla birlikte bu yolu da bize açık tutmuş

insan Hakları ve Masonluk

Sahir ERMAN

1 - 18 haziran 1948 günü, diğer günlerden görünüşte hiç de farklı bir şekilde başlamış değildi.

Bununla beraber Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinde hummalı bir faaliyet göze çarpmakta idi ve akşamın geç saatlerinde, iki numaralı konferans salonunda rahmetli Başkan Franklin D. Roosevelt'in eşi Eleanor Roosevelt'in başkanlığı altında toplanan İnsan Hakları Komisyonunca, İnsan Hakları Milletlerarası Beyannamesi, kabul ediliyordu (1).

Bu beyanname 10 aralık 1948 de Birleşmiş Milletler Genel Ku-

ruluna katılan 48 Devletin temsilcileri tarafından da oy birliği ile kabul ediliyordu.

Böylece o zamana kadar Fransa'da ve Amerika'da kabul edilen ve fakat sadece Millî plânda kalan Beyannamelerden

-
- (1) Bu oylamada Sovyet Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya ve Yugoslavya çekimser kalmış, diğer 12 üye (Avustralya, Belçika, Şili, Çin, Mısır, Fransa, Hindistan, Lübnan, Panama, İngiltere, Amerika, Uruguay) müspet oy vermiştir. 17. üye olan Filipin üyesi yerine yedek üye geldiği için oyunu kullanamamıştır. Ancak yedek üye Filipin'in oyunun müspet olduğunu açıklamıştır.

farklı olarak, Milletlerarası bir hüviyet taşıyan böyle bir Beyannameyi insanlar imzalıyordu.

Şüphesiz, o zamanın bu heyecanında, İkinci Dünya Savaşından çıkan Devletlerin, insanlığın artık harp, sefalet, işsizlik, hürriyetsizlik diye bir şey görmeyeceklerine, sürekli barışın artık dünya üzerinde hükümlan olacağına dair olan inançlarının da payı büyüktü. Korku ve dehşetin, insanı köleleştirmeğe yönelik siyasî rejimlerin, bir daha hortlamamak üzere, tarihin karanlıklarına gömüldüğünü zannetmiyen, buna inanmayan kimse kalmamıştı. Hele Amerika'nın elinde bulunan atom silâhının, herhangi bir mütecavizi caydırma bakımından eşsiz ve etkin bir rol oynayacağı hususundaki ortak kanaat, bu yaygın iyimserlik ve güven havasının oluşmasında büyük rol oynamakta idi.

Bu iyimserlik içerisinde kabul edilen İnsan Hakları Beyannamesi, geleceğe olan güveni bütünü arttırıyordu. Nitekim o tarihte Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Trygve Lie, bu konuda şöyle demektedir. :

«Birleşmiş Milletler Anayasasında yer alan insan haklarına ve temel hürriyetlere ilişkin gayelerin gerçekleşmesi yolunda

en zor bir çok merhale aşılmış bulunmaktadır. Bu kadar büyük bir titizlikle ifade olunan prensiplerin ve teklif edilen uygulamalı tedbirlerin hükümetlerce kabul olunması, ferdin hak ve hürriyetlerinin korunması mevzuunda milletlerarası bir mekanizmayı da yaratmak suretiyle, harbin bellibaşlı sebeplerinden birini ortadan kaldıracıdır.»

Görüleceği veçhile, İnsan Hakları Milletlerarası Beyannamesinin kabulü ile, harbin dahi önlenebileceğine inanılmakta idi.

Böylece Birleşmiş Milletler Teşkilâtı 26 haziran 1945 de San Francisco'da 50 Devlet emsalcisi tarafından imzalanan Ferman'daki temenniyi benimsemekte ve insan haklarını milletlerarası himaye altına almakta idi: Devletler bu haklara saygılı olmayı resmen taahhüt etmekte ve bu taahhüdün ihlâli Birleşmiş Milletler Teşkilâtının harekete geçmesini mümkün kılmakta idi.

2 — Aradan iki yıl geçtikten sonra, yani 4 kasım 1950 tarihinde, Avrupa konseyine üye olan 18 Devlet «Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi»ni imzalamakta idi: Sözleşme 3 eylül 1953 te, bütün Konsey üyesi Avrupa Devletlerinde ve bu meydana Türkiye'de yürürlüğe gir-

mekte idi. Demek oluyor ki Beyannameden 5 yıl sonra, Avrupa Konseyini meydana getiren 18 Devlet bir de Sözleşme aktetmekte idiler.

Aradan 23 yıl daha geçti. Bu sefer bütün demokratik hakları teminat altına almak isteyen Devletler ve bu meyanda Türkiye, 3 temmuz 1973 tarihinde Helsinki'de açılan bir konferansa katıldılar. Konferans daha sonraki çalışmalarını Cenevre'de sürdürdü ve 1 ağustos 1975 gününde Helsinki'de toplanan 35 Devletin Başkanı ve Başbakan seviyesindeki temsilcileri Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansının Nihai Senedini imzaladılar. Bu Devletlerin 33 ü Avrupalı idi ve belki de bu rakamın sembolik bir anlamı mevcuttu. Nihai Senedin Başlanıç kısmında bu Senedin Avrupa'da ve bütün dünyada barış ve güvenliğin kuvvetlendirilmesine yardımcı olacağı ifade olunmakta idi ve Senedin VII. paragrafı İnsan Haklarına ve Temel özgürlüklere saygı başlığını taşımakta idi.

Demek oluyor ki, İnsan Haklarına ilişkin olmak üzere, elimizde üç metin vardır: bunlardan birincisi Birleşmiş Milletler Teşkilâtınca yayınlanan Beyanna-

me; ikincisi Avrupa Konseyince kabul edilen Sözleşme; üçüncüsü de bu Konseye üye olmayan Avrupa Devletleriyle Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın katılmas ile imzalanan Helsinki Nihai Senedi. Bu üç metne, bundan böyle, Beyanname, Sözleşme ve Nihai Senet demekle yetineceğiz.

3 — Beyannamenin Giriş kısmında, buna hâkim olan prensipler yer alır. Biz bu prensipleri şu şekilde özetleyebiliriz :

a — Her insanın vazgeçilmez ve tamamen eşit hakları vardır: bu haklar hürriyet, adalet ve barışın temelini teşkil ederler.

b — Bu hakların çiğnenmesi grek birinci ve gerek ikinci dünya savaşı sırasında vahşi ve barbarca hareketlerin yapılmasına yol açmıştır.

c — Bu haklara riayet olunmaması halinde, bütün insanlık zulme ve istibdada karşı ayaklanmaya hak kazanır.

d — Birleşmiş Milletlere vücut veren milletler, insanın temel haklarına ve insan şahsiyetinin saygıya değer olduğuna dair inançlarının bir ifadesi olarak, sosyal ilerlemenin zarureti ve bu ilerlemenin insan haklarının

korunması ile gerçekleşebileceğine kanidirlir.

Beyannamenin giriş kısmı da şu temenni ile son bulur :

«Bu Beyanname, bunu daima göz önünde tutan bütün fert ve mercilerin, eğitim ve öğretim yolu ile, bu hak ve hürriyetlere duyulan saygının geliştirilmesi ve gerek millî gerekse milletlerarası sahalarda bu hak ve hürriyetlerin evrensel ve fiilî tanınmalarını ve uygulamalarını sağlayacak ilerici tedbirlerin alınması uğrunda gayret sarfetmeleri gayesile bütün halk ve milletlerin gerçekleştirecekleri müşterek bir ideali ifade eder.» Beyanname 28 maddeden ibarettir. Birinci madde «hürriyet» prensibini şu şekilde dile getirir: «Bütün insanlar hür ve şeref ve haklarında müsavi olarak doğarlar». İkinci Madde «Müsavvat» prensibini ifade eder ve insanlar arasında ırk, renk, cinsiyet, dil, din, düşünce, sosyal durum veya doğum itibarıyla bir fark bulunmadığını açıklar. Kölelik, esirlik, işkence ve insan haysiyetine aykırı cezaları yasaklayan Beyanname (m. 4), bütün insanların kanun önünde eşit olduklarını da belirtir (m. 6). Hukukî eşitlik ve teminat esaslarına da yer veren Beyanname (m. 7-15), herkesin fikir, vicdan ve din hürriyetine hatta dinini

değiştirme hürriyetine malik olduğunu, dinini ya da vicdanî kanaatini tek başına veya toplu bir şekilde, açıkça veya özel surette belirtmek hakkını haiz bulunduğunu (m. 16), herkesin derneklere üye olabileceğini (m. 18) de kabul etmektedir.

Bu prensiplerin masonluğun ötedenberi benimsediği ve yaydığı, kardeşlik, müsavat ve hürriyet esaslarına tamamille uygun olduğu şüphesizdir. Özellikle fikir, vicdan ve din hürriyeti bu maddelerde en güzel ifadesini bulmaktadır. İlâve edelim ki, Beyanname her şahıs veya Devleti, İnsan Haklarını ortadan kaldırmağa yönelik her türlü faaliyette bulunmaktan yasaklamaktadır (m. 28). Bu suretle Beyanname, hürriyetleri ortadan kaldırma hürriyetini reddetmekte ve fikir ve toplanma hürriyetlerini ortadan kaldırma gayesini güden kişi ve rejimlere karşı bir toplumun kendisini müdafaa hakkını haiz olduğunu kabul etmektedir. Bu hüküm de masonluğun müsamaha umdesinin bir ifadesidir: gerçekten masonlar yalnız kendileri için değil mason olmayanlar için de hürriyeti isterler. Bunun içindir ki, başkalarının hürriyetine saygı göstermeyen, yani kendilerinden farklı bir şekilde düşünme hürriyetini tanımayan, bu fi-

kirlere müsamaha etmeyen bil-cümle otoriter rejimler, mason-luğun düşmanı olmuşlardır ve tabiatları icabı olacaklardır.

4 — Sözleşme ise 66 madde-den ve 5 ek Protokolden müte-şekkildir. Avrupa Konseyine vü-cut veren 18 ülkeden 17 si Söz-leşmeyi kabul etmiştir; sadece Yunanistan, imzadan sonra Sözleşmeyi denoncé ettiği için, taraf olmaktan çıkmıştır. Tür-kiye 4. protokolü imza etmediği gibi, bu Sözleşme ile kurulan Avrupa İnsan Hakları Mahke-mesinin Türkiye'yi yargılamasını ve Türk vatandaşlarının bu mahkemeye münferiden başvur-malarını-Kıbrıs, Malta ve İsviçre ile birlikte- kabul etmemiştir.

Sözleşmede kardeşlik, müsa-vat, hürriyet ve müsamaha prensipleri çok daha etraflı bir şekilde benimsenmektedir. Ö-zellikle hürriyetin ne gibi hal-lerde ve hangi şartlarla tahdit edilebileceği belirtilmektedir. Meselâ müsavat kaidesi şu şe-kilde ifade edilmiştir: «İşbu Söz-leşme ile tanınmış olan hak ve hürriyetlerden herkesin fayda-lanması sağlanacaktır. Bu ba-kımdan cinsiyete, ırka, renge, dile, dine, siyasî ve diğer mahli-yetteki kanaatlere, millî veya sosyal menşee, millî bir azınlığa mensup olmağa, servete, doğu-ma ve diğer durumlara dayanan

herhangi bir ayırım yapılamaz» (m. 14).

Ancak Sözleşmenin özelliği, İn-san Haklarına saygı gösterilme-sini sağlayacak iki müesseseyi kabul etmiş olmasıdır. Bunlar-dan birincisi, Avrupa İnsan Hak-ları Komisyonu, ikincisi de Avru-pa İnsan Hakları mahkemesidir.

Komisyon, bütün üye Devletle-rin birer delegesinden müteşek-kil olup (m. 20), Bakanlar Kom-i-tesince her bir Devletin göster-diği üç aday arasından seçilir (m. 21). Sözleşmenin herhangi bir hükmüne riayetsizlik halinde her üye Devlet, diğer bir üye Devlet aleyhine Komisyona başvurabilir (m. 24). Şayet bir üye Devlet kendisi aleyhine bir ferdin dahi komisyona başvur-masını kabul etmişse, fertler ya da gruplar da bu müracaatı ya-pabilirler (m. 25). Ancak Ko-misyona başvurabilmek için, iç hukuk mahkemelerine müracaat yollarının tükenmiş olması ge-rekir (m. 26).

Komisyon bir müracaatın ince-lenmeğe değer olduğunu görür-se, evveleminde taraflar arasın-da bir anlaşma yolunu arar (m. 20); buna muvaffak olamadığı takdirde, olayları belirten ve üyelerin kanaatlerini de ihtiva eden bir raporu Bakanlar Kom-i-tesine sunar ve yayınlamamak kaydile ilgili Devletlere bildirir

(m. 31). Bakanlar Komitesi bu raporu üç ay içerisinde İnsan Hakları mahkemesine havale etmediği takdirde, üçte iki ekseriyetle insan haklarının ihlâl edilip edilmediğine karar verir. Bu karar insan haklarının ihlâl edildiği merkezinde olursa, komite bu hakları ihlâl eden Devletçe alınacak tedbirleri ve bunların süresini tespit eder. Bu Devlet sözü edilen tedbirleri almazsa, komite raporu yayınlar (m. 32).

Mahkemeye gelince, her üye Devlet bu mahkemeye bir hâkim gönderir (m. 38) : bu hâkimler gösterilen üç aday arasından Bakanlar Komitesince seçilir (m. 39). Bu mahkemeye yalnız komisyon veya üye Devletler müracaat edebilirler (m. 44). Ancak, bir üye Devlet aleyhine bu mahkemeye başvurulabilmesi için, bu Devletin mahkemenin kendisi hakkında hüküm verebileceğini önceden kabul etmiş olması şarttır (m. 46, 48): Tkrar edelim ki, Kıbrıs, Malta, İsviçre ve Türkiye dışındaki üye devletler, bu hususu kabul etmişlerdir.

Mahkemenin kararı kesindir (m. 52) ve mahkemenin yargı hakkını kabul etmiş olan her Devlet bu karara uymak zorundadır (m. 53).

5 — Helsinki Nihai Senedi de aynı hürriyet-müsavat-kardeşlik ve müsamaha prensiplerine yer vermiştir. Bu Senede göre de katılan Devletler, ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin, herkes için düşünce, vicdan, din veya inanç, özgürlüklerini de kapsamak üzere, insan haklarına ve bütün özgürlüklere saygı gösterirler.

Katılan-Devletler, insan kişiliğinin özündeki onurdan doğan ve kişinin özgür ve tam gelişmesi için zarurî bulunan, yurttaşlık hak ve hürriyetleriyle, siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel ve başka hakların ve hürriyetlerin müessir biçimde kullanılmasını geliştirir ve desteklerler.

Bu çerçeve içinde, katılan-Devletler kendi vicdanının emri uyarınca, tek başına ya da topluca bir din veya fikre inanmak ve onun gereklerini yerine getirmek hürriyetini kişiye tanırlar. Ülkelerinde millî azınlıklar bulunan katılan-Devletler, bu azınlıklardan olan kişilere, kanun önünde eşitlik hakkını tanırlar; bu kişilere, insan haklarından ve temel hürriyetlerinden etkin olarak bütünü ile yararlanma imkânını sağlarlar ve bu biçimde, bu alandaki kanunî haklarını korurlar.

Bu Nihâî Senede rlayetin ne suretle sağlanacağına gelince, Senedi imzalayan Devletler, Konferansın sürdürülmesini ve seçecekleri temsilcilerden oluşacak bir uzmanlar toplantısında İsviçre tarafından sunulan «İhtilâfların Barışçı Yolla Halli İçin bir Avrupa Sistemi Konusunda Sözleşme Tasarısı» üzerinde çalışılmasını kabul etmişlerdir. Böylece İnsan haklarını çiğneyen ve Nihâî Senette yer alan kuvvete başvurmama, başka Devletlerin iç işlerine karışmama, silâhsızlanma gibi hususlarda sened hükümlerine rlayet etmiyen Devletler hakkında ne yapılacağı, İsviçre Tasarısını inceleyecek olan bu Uzmanlar Toplantısına havale edilmiştir. Halen bu Toplantının çalışmaları hakkında bir bilgi sahibi değiliz.

6 — Görülüyor ki, masonluğun temelini teşkil eden bütün ana prensipler, bu milletlerarası metinlerde yer almıştır.

Bundan biz bazı sonuçlar çıkarmaktayız.

Birinci netice Masonluk adına onur vericidir. Gerçekten diyebiliriz ki iki buçuk asırdan beri Masonluğun temelini teşkil eden ana prensipler, artık hemen hemen bütün insanlığın malı olmuş, bütün medenî olan

veya hiç değilse medenî olduklarını iddia eden memleketler, bu prensipleri benimsemeyi, tatbik etmeyi ve başkasına da tatbik ettirmeyi en önemli belgelerle taahhüt etmişlerdir. Demek oluyor ki Masonluğun öğretisi ve Masonların faaliyetleri boşa gitmemiş, ekilen tohum yeşermiş hatta meyvasını vermiştir.

İkinci netice mesaimizin sona ermemiş olduğunu tespit etmek olacaktır. Gerçekten bütün bu mutantan taahhütlere, bütün bu mühür ve imzalara rağmen, insan haklarına saygının hükümran olduğunu söylemek iyimserlikten te öte, düpedüz safdillik olur. Sadece bir çok ülkede masonluğun yasaklanmış olduğunu görmek bile, dernek kurmak ve dilediği kanaate sahip olmak hak ve hürriyetlerinin o ülkede tanınmamış olduğunun en açık ifadesidir. Bunun yanında bitmek tükenmek bilmeyen iç ve dış savaşlarda en basit temel hak ve hürriyetlerin bile inkâr edilmeleri, aynı milletten insanlar arasında kin ve nefretin giderilmemesi, din, ırk, dil ve cinsiyet ayırımlarının her tarafta göze çarpması, hürriyet-müsavat-kardeşlik ve müsamaha prensiplerinin kâğıt üzerinde kaldıklarını, fiili ve umumî bir tatbik alanı bulamadıklarını her yerde ve her gün en acı ve çar-

pıcı örneklerle bize göstermektedir.

Bu durum karşısında bedbinliğe kapılmak, hiç bir şeyin yapılmamış olduğunu söylemek ve bugüne bakarak yarının da böyle olacağına inanıp boşuna bir gayret içinde olduğumuzu ileri sürmek mümkündür ve kolaydır. Ancak aynı iç karartıcı tabloyu çok daha iyimser bir şekilde tefsir etmek de mümkündür. Gerçekten çok değil daha yüz sene evvel, insanlar harp ederek esir ettikleri, ya da çocukken satın aldıkları veya Afrika ormanlarından zorla kaçırdıkları insanları köle olarak kullanmanın ve satmanın bir «hak» olduğuna inanıyorlardı. Gene çok değil, bundan 60 sene önce memleketimizde saray ve konakların harem dairelerinde hizmet görececek erkek çocukların hadım edilmelerinde kimse anormal bir taraf görmüyordu. Hiç olmazsa bugün insan haklarını çiğneyenler, bu haklarını kullanmadıklarını, zulüm ve işkence yaptıklarını, hukukun kendilerinden yana olmadığını biliyorlar ve bütün medenî camiyayı karşılarına almayı göze almadan bu işe girişemiyorlar.

İki buçuk asır önce masonluğu kuran bir avuç inanmış ve yürekli insan, bugünkünden çok

daha ağır şartlar içinde idiler. Dinî ve siyasî taassup çok daha yaygın ve koyu idi. Yapılan hak-sızlıklara karşı başvurabilecek bir merci bulunmak şöyle dursun, böyle bir müracaatın yapılabileceğini düşünmek bile imkânsızdı. Her halde 250 yıl önceki masonlar, bir gün gelip te insan haklarını teminat almak maksadile bir takım Devletlerin anlaşacaklarını, Beyannameler, Sözleşmeler ve Nihai Senetler imzalayacaklarını akıllarından bile geçiremiyorlardı.

Buna rağmen o bir avuç kardeşimiz, sırf bu yüzden ümitsizliğe ve bedbinliğe kapılmadılar. Aksine içinde yaşadıkları bu kara tablo, onları harekete geçmeğe sevketti. Türlü tâkiplerden, cezalandırılmaktan, De Molay gibi meydanlarda diri diri yakılmaktan, Papaların birbirlerini takip eden afarozlarından, Nazi, Faşist ve Komünist rejimlerinde sürgün edilmekten Tarrigiani B.Ü. gibi iki gözünü kaybetmekten, işsiz kalmaktan kamplara gönderilmekten yılmayarak insan haklarını savunmaktan geri kalmadılar. Her gün gizli gizli toplanarak hürriyet dediler, müsavat dediler, kardeşlik dediler, bu fikirleri kendi hayatlarında da uyguladılar; yazdılar, dizdiler ve nihayet bu prensiplerin yalnız yaşadıkları ülkede bulunan-

ların değil, bütün insanlığın malı haline gelmesini sağladılar.

Biz de aynı yolun yolcusuyuz. Şurada veya burada ve özellikle kendi memleketimizde insan haklarının çiğnenmesi bizi ümitsizliğe, bedbinliğe ve bilhassa hareketsizliğe sevketmemelidir. Aksine daha işimizin bitmediğini bize hatırlatmalı ve kurucu kardeşlerimizin çektikleri çileleri, katlanmak zorunda kaldıkları zahmetleri düşünerek bizi daha çok kamçılmalıdır. Düşünmeliyiz ki, bu yola girerken sayıları ancak yüzü bulan ilk masonlar, insan haklarının hükümrana olacağı bir dünyayı kendilerinin göremeyeceklerini pekâlâ biliyorlardı. Onlar kendileri için değil bizler için yani torunlarının torunları için işe koyuldular. Bizler de kendimiz için değil, bizden sonra gelecek kardeşlerimiz ve bütün insanlar için çalışmalıyız: gayemiz olan ülkü mabedi ancak o zaman kurulacaktır. Yo-

lun çoğu alınmıştır, bir çok engel aşılmıştır, bundan sonrası kendi çalışma ve gayretimize kalmıştır. Yeter ki yılgınlık âla metleri gösterilmesin, yeter ki hedef gözden uzak tutulmasın, yeterki şanlı geçmişimiz unutulmasın ve yeter ki ilk kurucularımızın bize vaad ettikleri günlerin yakın olduğuna inanılsın.

Bibliyografa

- Département de l'Information- La Protection Internationale des Droits de l'Homme-1948.
- Conseil de l'Europe-La Convention Européenne des Droits de l'Homme-Strasbourg, 1974.
- Nations Unies-Droits de l'Homme- Recueil d'instruments Internationaux New York, 1978
- Petzold/Khol-La Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés Fondamentales, Strasbourg.
- Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı-Nihaî Belge (İstanbul Barosu Dergisi-Cilt 51, sayı 7-9 Temmuz-42- Eylül 1977, sah. 42-73).

Kültür Birlikleri

Macit ERBUDAK

Sahir ERMAN Kardeşimizin Mimar Sinan dergisinin 35. sayısında yayınlanan yazısını büyük bir ilgiyle okudum. Sahir ERMAN K. bu ilgi çekici yazısında dış çevrelerin M. lara karşı eleştirilerini öne sürerek, hepimizi görevlerimiz üzerinde düşünmeye çağırmaktadır.

Ben de bu yerinde çağırığa uyarak, birkaç önemli noktaya değinmek istiyorum.

Yapılan bu eleştirilerde, modern M., Roma Kültür birliklerinin varlık nedeni olan özgürlük savaşımını unutmuş, giderek bir kenara itmiştir. Böylece M. Ö. 150 yılında en şiddetli terör döneminde bile yılmadan yapılan özgürlük savaşımından bu günkü M. ların pısırıklığı yüğünden vaz geçilmiştir.

Her ülkede özgürlüğün çeşitli yönlerden kısıtlanması, giderek ortadan kaldırılması karşısında, M. lar halâ boş kalıpları tekrarlamakla tarihten gelen görevlerini yerine getirdiklerini sanmaktadırlar. Oysa «M. ileriye atılmalı, dünyada barışı, kardeşliği ve özgürlüğü sağla-

malı» denilmektedir. Böylece, özgürlük savaşımını sürdüren ülkeler açısından bu eleştirileri düşünmek ve yanıtını bulmak zorunluğu önümüze konulmuş olmaktadır.

- a) Bu ilgi çekici yazıda, Loca başkanının oturduğu yer olan Doğuya önce 4 sonra 3 yani toplam 7 basamakla çıkılırdı. 4 ile 3 ün birleşmesi, Aklın Bilgelikle (Hikmetle) birleşmesini, yani mükemmel ifade ederdi, denilmektedir. Bizim eski ritüellerimizde de Akıl ve Hikmet birleştirilmiş durumdaydı.

B. Russel de «Nature and Origin of Scientific Method» başlıklı kitabında Bilgelik (Hikmet) ile birleşmeyen Kudret tehlikelidir ve çağımız için gerekli olan şey de bilgidен çok bilgeliktir. Bilgelikle birleştiğinde, aklın ve tecrübenin ürünü olan bilimin sağladığı Kudret tüm insanlığa büyük ölçüde refah ve mutluluk getirebilir; tek başına yalnız yıkıntıya yol açabilir.

- b) Gene bu değerli yazıda, Ludwig Keller K. in bu günkü M. luğun Roma Kültür Birliklerinin bir uzantısı olduğunu, sembollerini, ritlerini onlardan aldığını ileri sürdüğü bildirilir.

Fransa, Grand Orient Konseyiyle Ritler Büyük Kolu'nun üyesi Charles Bernardin, 1909 yılında M. luk üzerine yazılmış 206 yapıt üzerinde yaptığı incelemeler neticesinde, M. luğun kökeniyle ilgili 39 görüş saptayabilmiştir. Bütün misterli birlikler ile olan benzerliği dolayısıyla M. luk üzerine çok sayıda eser yazılmıştır. Daha 1925 lerde August Wolfstieg M. luk üzerine yazılmış 54000 kitap saptayabilmiştir. Bugün bu sayı, her halde baş döndürücü bir düzeye ulaşmış olmalıdır.

Lennhof K. eski locaların gelişmiş ritüellerle çalıştıklarını, M. üzerine yazdığı tarih kitabında ileri sürmektedir.

Ne var ki; Knoop, Jones ve Kramer 1717 ile 1740 yılları arasındaki ritüelleri inceleyerek, sembolizmaya çok az yer verildiğini saptamışlardır.

Nitekim İngilterede operatif M. larla Kabul edilmiş M. ların sembollerle çalıştıkları kanıtlanamamıştır.

Conte Goblet d'Alviella ritüellerdeki düşüncelerin, misterli tarikatlardan ve çeşitli felsefelerden kaynaklandığı kanısındaysa da, modern M. luğa biçimini ortaçağ operatif M. luğunun verdiğini ifade eder.

Modern M. luğun ilkelerinden Hoşgörü, düşünce özgürlüğü ve insanlık ilkeleri, localara dışarıdan getirilmiştir. Bu ilkeleri localara sokmakta ön ayak olanlar, 1622 yılında kurulan Royal Society'nin üyeleridir. Bunlar İngiliz aydınlanma felsefesine bağlıydılar. M. lukta bu yolda hizmet edenler arasında Desagulier ve Dük Montague'yü sayabiliriz.

18. yüzyılın ikinci yarısında sembollerin zenginleştiğini ve M. düşüncesinin derinlik kazandığını görüyoruz. M. luk tarihi üzerinde hüküm süren kargaşayı ortadan kaldırmak için İngiliz M. ları 28 Kasım 1884'de bilimsel yöntemlerle çalışan 2076 no.lu Quatuor Coronati araştırma locasını kurmuşlardır. Bu locanın 40 üyesi ile 10.000 muhabir üyesi vardır. Yıllık araştırmalarını, (Ars Quatuor Coronatorum) adlı yıllıkta yayınlar.

- c) M. luğun en başlı karakteri hürriyetle inceleme ve hürriyetle tartışmadır. Bunu sağlamak için ilerleme aşkı ve karşılıklı hoşgörü değişmez iki büyük temeldir.

Bütün ilkelerimiz bu iki temele dayanır. Böyle olmakla birlikte, dış çevrelerin suçlamalarında belirtilen özgürlüklere de değinmek yararlı olur. Yapılan gözlemlere göre, uzun süre özgürlükten yoksun kalan insanlar, yavaş yavaş zekâlarını ve acıma duygularını nasıl yitirirlerse, hürriyet sevgisini de yititerek, aralarında onu zararlı sayanlar da çıkabiliyor. Şaşırtıcı olan durum şu ki, hürriyet için çalışanlar günün birinde özgürlük vermeye yetkili bir mevkiye geçince, aralarında özgürlükten sıkılanlar bile oluyor! Onlar, özgürlüğü savunsalar ve o yolda çalışsalar bile, özgür insanlar olmadıklarını özgürlükten bunaldıkları bir sırada belli etmiş oluyorlar demektir.

Özgürlük ilkelerini, yaşadıkları çağın gerektirdiği biçimde korumaya çalışmaları gerekir. Oysa, bütün özgürlükten yana olanlar, hür insanlar olmadıkları için, bu yolda çalışırken yoldan dönüyorlar, ya da elde edilmiş olan hürriyeti yeterli bulup bir köşeye çekiliyorlar. Özgürlüğün devamını sağlamak için, kimi ilke ve kurumların, yasalarla belirlenen suçların aracı olmadıkları sürece yasama ve yürütme kuvvetlerinin dışında kalmaları gereği savunulabilir.

Özgür insan deyince, siyasal, dinî ve bilimsel özgürlüğe sahip olan anlaşılır. Şiddete karşı mücadeleye bir refleks hareketiyle

girişir. Özgürlükle özgür insan arasında yalnız dış bir ilişki değil de, hürriyetin hür insanın içinde organize olmuş bir güç olduktan sonra, artık bozulmak bilmeyen bir nitelik kazandığından, gerçek ve sarsılmaz hür insanlar nesli ortaya çıkmış olur. Yoksa, hürriyet için mücadele etmiş herhangi bir neslin «hür insanlar nesli» diye nitelenmesi ucuz bir tavsiftir.

Goethe'nin hürriyete lâyık gördüğü insan böylece, her gün hürriyeti yeniden kazanmaya, dışarıdan hiç bir zorlama olmasa da, içine sinmiş bir kuvvetin sevgiyle uğraşan hür insanlar neslinin bir bireyidir.

İnsanlar dinin, bilimsel ve felsefi düşüncelerin oluşturduğu manevi yaşamlarında tüm hür olmaları sayesinde, bu çok önemli sorunlarda toplumsal düzeni şiddetle değil, içden gelen temiz ve hür bir kuvvetle koruyabildikleri gün, özgürlüğü kendilerinde temsil etmiş hür insanlar neslini oluşturacaklardır.

Ne var ki; bu noktaya erişebilmek için, ülkelerin üstünden zaman zaman esen devrim rüzgârlarının yarattığı hürriyet havası yeterli olamıyor. Çünkü, bunlar vicdanlar üzerinde açık seçik izler bırakmış olmuyor.

Mason locaları, demokrasi gibi belirli bir eğitime gereksinme gösteren kurumların kurulma ve yayılmasında öncü olacak, bütün insanların vicdan hürriyetine inanmış ve bütün varlıklara karşı sorumluluk duygusu taşıyan hür insanlar neslinin yetişmesine en elverişli eğitim birimleridir.

- d) Bu eğitim birimlerinde eğitim, kendini tanımak ve bilmekle başlar. Goethe K. ise, «Kendinizi ne derece iyi anlarsanız, kendinizi sevmeniz için o derece az neden bulursunuz» diyor. Oysa İslâm ve İslâm tarikatlarından Allahı tanımak, kendini tanımaktan geçer. **«Men arefe nefsehu, arefe Rabbahu»**

Nitekim Hacı Bayram Veli, kendini sevgide tamamlayan ruhun, ebedî özlemlerin, kendi derinliklerinde Allahı bulan bir murakabenin sevgiyle;

Bilmek istersen seni
Can içre ara Canı

**Geç Canından bul anı
Sen seni bil, sen seni**

diye haykırır. Öte yandan da Türk toplumunun bünyesinde **yapıcı bir rol oynar**. Kurduğu Bayramiye tarikatı, esnaf ve çiftçinin tarikatı olmuştur.

Böylece Anadolu'da Baba İlyas'la başlayan geniş köylü hareketiyle Ahilik örgütü adetâ birleşir gibi olur. Böylece Hacı Bayram, Osmanlı devletinin iç düzenini kurma atılımı içine girmiş oluyordu.

Sırası gelmişken başka bir Kültür Birliğinin, tarikatın da belli başlı ilkelerini anlatalım;

- a) Akıl, hak ve batılı ayıran ışıktır.
- b) Yararlı iş, insanı yüceltir.

Tarikat ehlinin davranış kuralları şunlardır;

- a) Allahı bulmak ve bilmek
- b) Delil olmadan yola varılamaz.
- c) Buyruk tutmak
- d) Fazlayı bırakmak, gerekli olanı saklamak
- e) Doğruluk
- f) Az söylemek, az uyumak, az yemek

Hakikat ehlinin alâmetleri;

- a) Allaha erişmiş ve anlamış ola, Allahı anladıktan sonra, eşyanın özünü ve eşyanın özünün hikmetini olduğu gibi bilmiş ve görmüş ola
- b) Barış, hiç kimseyi düşman tutmaya, bütün halkı dost bile
- c) Şefkat eylemek, bilginler nasihat eder, güçlüler edeple davranır ki, halk birbirinden emin ola
- d) Alçak gönüllü olmak
- e) Özgür olmak, almadan vermek
- f) Katlanmak
- g) Halkı rahata kavuşturmak
- h) Sebat etmek
- i) Kâmil insan; Dört nesnede Kemâl ola

iyi söz, iyi davranış, iyi ahlâk ve iyi bilgi

Kâmil insan halkın eğitimiyle uğraşır. Bir kimse, şeyhin sohbetine erişir ve bundan yararlanmazsa, ya yeteneği yoktur, ya da talip değildir.

Dervişler sohbetine erişirsen, gerektir ki, dinleyesin, sözü az söyleyesin, sorulmadan cevap vermeyesin, faydalı cevap veresin, uzatmayasın ve dervişlerden imtihan yollu nesne sormayasın.

Hiçbir nesneyi kendine Put etmeyesin, ol işi âdet haline getirmeyesin, çünkü; âdet edinirsen Put ola. Her nesne ki, salikinın yoluna mâni ola, dünya ya da öbür dünyaya ilişkin olsun (Put)'tur. Bırakmak gerek. Zaman olur ki; çokluk namaz ve çokluk oruç salikin işine mani olur. Halkın çoğunluğu Puta tapar.

Her şeyi kendinden iste. Eğer Allahın zat vasıflarını istersen, kendinden iste. Eğer uçmak istersen kendinden iste. Eğer kıyamet ve sırat ve mizan ve hesap istersen kendinden iste. Bil ki; insan varlığın, varlık ağacının meyvesidir. Tarikatlarda, genellikle nesnel (objektif) ya da öznel (subjektif idealist hakikat anlayışı geçerlidir. M. lukta, sembollerin incelenmesinden, daha çok sentetik görüşe ağırlık verildiği anlaşılır. Sentetik görüş diyalektik görüştür. Bütünsel durumları bize o verir. Bütüne varmada izlediğimiz yol üzerinde parçalara eğildiğimizde, analitik görüş geçerli olur.

M. luğun düşünce Kaynaklarını araştırmak isteyenlere, İngiltere Büyük Locasının kurulduğu çağda, İngiltere'de din, felsefe ve ahlâk değerleri üzerinde inceleme yapmaları tavsiyeye değer görünmektedir.

Kaynaklar 1

Erich Fromm	: Çağımızın hürriyet sorunu
Alec Mellor	: M. luk sözlüğü
G. Imhof	: M. luk Bilgisi, 3 cilt
M. Celâl Duru	: M. lukta benzetmeler, benzeyişler Mimar Sinan Dergisi, Sayı 2
A. Adivar	: Hakikatin İzinde
A. H. Tanpınar	: Beş Şehir
N. Hızır	: Felsefe yazıları

Fransız Devrimi ve Masonluk ()*

Hazırlayan : Fikret ÇELTİKÇİ

Konu

Fransız Devrimi ve Masonluk başlığı altında derlediğim bu konuyu üç bölümde incelemek istiyorum.

Birinci bölümde Fransız Devriminin ana karakteriyle bazı önemli olaylarını özetlemeğe çalışacağım.

İkinci bölümde Devrimden önce Fransadaki masonluğun gelişmelerini ana hatlarıyla belirtmeğe gayret edeceğim.

Bunlardan sonra da, üçüncü bölümde, Devrimde Fransız Masonlarının bir rolü olup olmadığı konusuna değinmek istiyorum.

(*) Bu yazı, Pınar Muh.º. L.º. sında 15.5.1979 tarihinde, Üçgöl Muh.º. L.º. sında da 10.10.1979 tarihinde yapılan konuşmadan aktarılmıştır.

1. Fransız Devrimi.

Fransız Devrimi deyimiyle, Fransadaki eski rejime son verip, insan hakları beyannamesinin ilânıyla birlikte yeni prensiplerin Fransa dışına kadar yayılmasına yol açan, ve böylece bütün Avrupayı temelinden sarsan ve Avrupanın her köşesinde bu günkü modern rejimlerin yerleşmesine neden olan büyük hareketlerin tümü anlaşılmaktadır. Bu hareketler dünyada görülen en büyük olaylardan sayılır. Daha önceleri İngiltere ve Amerikada rejimle ilgili gelişmeler Fransız Devrimi kadar Avrupalılar üzerinde etkili olmuş değildir. Bu itibarla Fransız Devrimi üniversal karakterde bir devrim olmuştur.

Nedir aslında bu devrim hareketi?

Önce şu hususta bir aydınlığa ulaşmak yerinde olur: Fransız Devriminin 5 Mayıs 1789 da «Les Etats Généraux-Genel Meclislerin» toplandığı tarih ile, 19 Brümair, Yıl VIII-9 Kasım 1799 da Napoleon'un birinci Konsül seçilmesi tarihi arasında gelişen olayları içerdiği öne sürüldüğü bilinir. Ancak, Fransıyı olduğu kadar, bütün Avrupayı ilgilendiren olaylar bu tarihler arasına girenlerle bitmiş sayılamaz. İmparatorluk döneminin sonu olan 1814 tarihi de Devrimin sonu olarak gösterilemez. Hakikatta Devrim, gerçek esprisıyla 19. yüzyıl boyunca sürmüş, gitmiştir. Şu kadar varki, bütün tarihçiler 1799 tarihini Devrimin bitiş tarihi olarak kabul eder gözükmektedirler. Maksadımız Büyük İhtilâlin ve etkilerinin tarihini bütün ayrıntılarıyla incelemek olmadığından, burada biz de bu görüşe uyarak Devrimin esprisini ve karakterini tanımlamaya çalışacağız.

1.1. — Devrimin çıkış nedenleri.

18. yüzyıl Batı Dünyasında, bilindiği üzere, «Özgürlük Yüzyılı» olarak tanımlanır. Bu dönemde, Filozoflar, sürekli şekilde, insan yaşantısını incelemişler, bilginin eski ampirik tutumdan kurtarılması için rasyonel esaslar üzerinde durulmasını savunmuşlar ve insanların doğuştan itibaren özgür olmaları ve bir takım doğal hakları olduğunun kabul edilmesi gerektiği fikrini durmaksızın işlemişlerdir. Fransada Montesquieu, Voltaire, Rousseau ile D'Alembert ve Diderot'nun öncülük ettikleri ansiklopedistler bu hususta büyük etki yapmışlardır.

Toplumlar öne sürülen fikirlerle bir anda, kolayca, şekil veya karakter değişikliği göstermezler. Nitekim sözünü ettiğimiz düşünürler

18. yüzyılın başlangıcından itibaren fikirlerini yaymış oldukları halde, bu fikirlerin bir ürünü olarak kabul edilen Devrim, yani toplumdaki büyük değişiklik, ancak yüzyılın sonlarına doğru belirmiştir.

Fakat her şeye rağmen, uzun vâdeli de olsa 18. yüzyıl filozofları, düşünürleri ve hatta yeni yeni isimleri duyulmaya bağlayan ekonomistleri, halkı yeni fikirlerle besleme imkânı bulmuşlardır. Yaratıcı bir espri sahibi olan Montesquieu, özellikle «Kanunların Ruhu-Esprit des Lois» adlı yapıtıyla, hiç kuşkusuz, Fransız Devriminde yeni ana yasanın tedvininde çok önemli bir rol oynamıştır. Voltaire, Montesquieu'nün aksine, yapıcı olmaktan çok, yıkıcı bir karakter sahibidir. Eski geleneklerin tutarsız olanlarını, insan haysiyetine uygun düşmeyenlerini, toleransa yer vermeyenlerini tümüyle yok etmek isteyen bir davranışı benimsemiş olan Voltaire İngiliz Filozofu Locke'un etkisinde kalmış ve onun teorilerini Fransada ve bu yoldan bütün Avrupa'ya yaymış idi. İnsanların toleransızlık karşısında çektiklerini çok kuvvetli bir şekilde belirtmesini bilen Voltaire, dinî taassup ve batıl inanaçlarla savaşmış ve Otoritenin haksız davranışlarını çok ince ve etkili bir şekilde eleştirmesini bilmiştir.

Voltaire'in yıkıcı esprisine karşın, Jean-Jacques Rousseau politik sistem yaratıcısı ve Cemiyetin yeniden düzenlenmesi için yeni teoriler ileri süren bir filozoftur. Devletin ve Cemiyetin tümüyle değişmesini zorunlu görn Rousseau bütün insanların doğuştan eşit ve özgür olduklarını savunmak surtiyle belki Devrimi en çok etkileyenlerden biri olmuştur.

D'Alembert ve Diderot'nun öncülük ettikleri Ansiklopedistler, filozofların ve bilim ve san'at adamlarının düşüncelerini yaymakla yeni fikirlerin oluşturulmasında büyük işler görmüşler ve Devrimin dayandığı kavramları üniverselleştirmekte büyük başarı sağlamışlardır.

Nihayet, Devrimden önce beliren görüşlerin oluşturulmasında iktisatçı-maliyecilerin de önemli rolü olduğunda kuşku yoktur. Örneğin Turgot gibi bir iktisatçının, zenginliklerin dağıtımı üzerine düşünceleri arasında çok etkili bir yer almıştır.

Burada bir kaçından söz ettiğimiz bütün 18. yüzyıl filozof ve düşünürlerinin hep aynı şekilde eşitlik ve özgürlük temaları üzerinde görüşlerini yaymış oldukları bellidir.

Bu düşünürler yüksek ve imtiyazlı sınıfların eşitsizlik fiilleri üzerine bakış açılarını değiştirmelerine yol açmış ve bu arada küçük burjuva sınıfını da son derecede heyecanlandırmıştır. Halk, eşitsizlikten ileri gelen büyük bir sefalet içinde idi. Bu hal halkın Devrime yönelik fikirleri kavramaya neden olmuştur, denilebilir. Devrimden önce Fransada feodal bir rejim sürmekte idi. Halk bu rejimin ilgasını istiyordu. Aslında feodal rejim devrini doldurmuştur. Halkın yararına olmayan bu rejim artık imtiyazlılara da yarar sağlamıyordu. Daha doğrusu verimsiz bir rejim halinde idi bu rejim. Fakat çok büyük ölçüde tarım memleketi olan Fransada Halk, yani Köylü, toprak reformu istiyordu. Devrim öncesi buna «toprakların kurtarılması» deniyordu. İdarenin savurganlığının malı iflasa yol açtığı da açıkça belli olmakta idi.

Bütün bunlar Fransız Devriminin gerçek sebepleri arasında bulunuyordu. Fakat Fransız halkının onda dokuzu, Devrimin sonunda gerçekleşen değişikliklerle ilgili bile değildi. Halk meşrutî bir idareden başka bir şey istemiyordu. Fransızların büyük çoğunluğu krallığa sıkı sıkıya bağlı idi. Halk politik doktrinlerle hemen hemen hiç bir şekilde meşgul değildi. Onun tek isteği «vergi ve adalet önünde eşitlik» idi.

1789 olaylarından önce seçilen meb'usların hepsi, halkın bütün kesimlerini temsil ettiği kabul edilmiştir. Bunların hepsi kralcı idi. Bu itibarla, Saray seçilen yeni meb'usların öne sürdükleri isteklere yakınlık göstermiş olsa idi, Devrim belki de oluşmıyacaktı. Saray bunu kavrayamadı. Halbuki Krallık yüzyıllar boyunca Feodalite ile savaşmıştı. Bu nedenle ilk meb'uslar dilekler üzerinde Sarayın ve özellikle Kralın anlayış göstereceğini sanmışlardı. Fakat imtiyazların tehdit altında tutulması hali 16. Louis'yi ürkütmekte idi. Aslında Kral insancı mizacta, liberal görüşlü bir kimse idi. Ancak kişisel iradede mahrum idi. Bu nedenle Kral hiç bir karşı teklif, uzlaştırmacı bir öneri getirmeden, her türlü reform dileklerine karşı çıktı. Böylece Kral ile Meclisler arasında bir anda büyük bir uçurum yaratılmış oldu. Meb'uslar ulusal toplantılar (Assemblée Nationale) yapmaya başladılar. Kral şüphe altında tutulmaya başlandı. Kral istemiş olsa idi, Devrimin (ihtilalin) başına geçebilirdi. Halbuki kararsızlığı yüzünden Devrimin suyundan gitmeğe mecbur oldu. Bundan sonra zihinlerde ilk değişiklik belirdi. Mademki Kral eşitlik lehine olmak

üzere imtiyazların kalkmasına karşı koymakta idi, ister Kralın rızasıyla olsun, ister onun muhalefetiyle olsun, eşitliği sağlama isteğiyle birlikte, özgürlüğün gerçekleşmesi fikri ön plana çıkıyordu.

1.2. — İlk Hareketler.

Üç sınıfın ayrı ayrı seçtiği meb'usların oluşturduğu meclisler (Les Etats Généraux) kurucu meclis halinde toplandı. Bu suretle Kralın hukukunu sınırlayacak olan bir Ana Yasanın ele alınması ön görüldü.

«Constituante» ismi verilen bu kurucu mecliste liderlikleri filozof yapılı kimseler yapıyordu. Bu meclis artık bir daha değişmeyecek şekilde «İnsan Hakları» ile ilgili prensipleri kabul etti. Bu prensipler ulusal istekleri belirtmekten öteye evrensel bir karaktere yönelikti.

4 Ağustos 1789 gecesı, Meclis Feodalite hukukunu ilga etti. Bu karar Kral tarafından da onaylandı. Bu onay sağlanınca bir çok kişi, esas isteklerin yerine getirilmiş olması nedeniyle Devrim hareketlerinin de son bulmuş ve Devrimin kapanmış olduğu kanısına kapıldı. Ancak iş bununla bitmiyordu. Şimdi artık, Kral ile «Constituante» meclisinden başka, bir de Paris Halkı üçüncü bir kuvvet olarak ortaya çıkmış bulunuyordu. Kralın yakınlarının ve özellikle bir iddiaya göre Kralın eşi Marie Antoinette'in etkisi altında kalanların, ihtilalin sağlamış olduğu hakları, ilk fırsatta gözden geçireceği şüphesi Halk arasında yaygın bir hal almıştı. Camille Desmoulin isminde genç bir gazeteci «Vatanseverler için yeni bir Barthélemy» hazırlıklarının yapıldığını ileri sürmesi halkı heyecanlandırıyor ve gücünü arttırmaya neden oluyordu. Sokağa çıkmış olan Halk artık geri dönmüyordu. 14 Temmuz 1789 da Bastille'i basan Halk, Kralı Versailles'dan Paris'e getirmiş idi. Her tarafta anarşik olaylar görülmekte idi. Halk coşmuştu bir kez...

Pariste bir takım siyasî kulüpler kurulmuştu. Yapılacak yeni hareketler bu kulüplerde tasarlanıyor, planlanıyor ve bu hususlarda halkın bilgisine sunulan bildiriler hazırlanıyordu. Bu kulüplerden en çok bilinenler arasında özellikle, sonraları «Les Jacobins» ismini alan Club Breton ile Club des Cordeliers sayılabilir. Bunlar ihtilalin gelişmesinde çok etkili olmuşlardır. Danton ve Robespierre gibi ünlü ihtilalcilerin üye bulundukları bu kulüplerin «İhtilâl Günleri» (*) diye

adlandırılan kuvvet gösterisi günlerinde önemli rol oynadıkları kabul edilir.

Saray, belki bu çeşit ayaklanmalara karşı koyabiliirdi. Ancak Fransız ordusu birliklerine Sarayın güveni yoktu. Kral, muhafız kitalarını teşkil eden yabancı asıllı birlikleri de kullanmaya cesaret edemiyordu. Kaldiki Fransız ordusu içindeki askerler de 18. yüzyıl filozoflarının düşünceleri yönünde bilinçlendirilmiş bulunuyordu. Dolayısıyla ordu Hükûmete, ihtilâli bastırma hususunda pek yardımcı olacak gibi gözüküyordu. Komutanların bir çokları bunu açıkça belirtmişlerdi. Hatta bazı askerî birlikler ayaklanmaları destekler gibi görünüyor, bu da ihtilâlcileri cesaretlendiriyordu.

Bir gün, Kral sevgisi ile İhtilâl tutkusu arasında karşıt görüşler içinde bocalayan halk, her türlü tahrik altında kalarak, sükuna kavuşur gibi görünürken, ertesi günü yeniden karışıklıklar içinde harekete geçmiş bulunuyordu.

Ulusal Meclis, topyekûn devrim isteyen, idealizm tutkusunda bulunanların etkisiyle, o güne kadar akla bile gelmeyen radikal reformların peşinde idi. Herşeyin değiştirilmesi isteniyordu. Yeni bir anayasa hazırlamak suretiyle eski nizamlarda bulunan herşeyi kaldırmak arzulanıyordu. Kral bunları da kabule hazırdı. Ancak Meclis bir istekte daha bulundu: Ruhban sınıfının malları ulusal mallar olarak kabul edilerek, bu malların malî krizi atlatmak için millileştirilmesi kararlaştırıldı. Katolik ve gerçekten dindar olan Kral bu kararı zalimce (tyrannique) buldu. Bu karar ile ilgili olarak Paris halkı da ikiye bölündü. Bu karara karşı olan Kral firar girişiminde bulundu. Paris yakınlarında bulunan Varenne kasabasında yakalanarak geri getirildi. Tekrar tahta oturabilmesi için alınan kararları ve hazırlanan anayasayı onaylaması gerekli oldu.

Bu olayların ceryanından sonra Halk Kraldan kuşkulananmaya başladı. Halk, el konulan malları Kralın yeniden geri alacağından korkuyordu, ve karşı bir ihtilâlin oluşmasından endişeleniyordu. Kral yanlıları bu durumdan çıkabilmek için, bir yabancı müdahalesini gerekli görüyordu. Ancak yabancı güçler aranan bu müdahale ile Fransıyı

(*) Bu günlerin havasını kavramak için Anatole France'in Les Dieux ont Soif adlı kitabının okunmasını tavsiye ederim.

zayıflatmak ve parçalamak niyetini güdüyordu. Marie Antoinette'in tahriklerine uyduğu iddia edilen 16. Louis, yabancılarla gerçekten temasa geçmiştir. Yabancı ülkelere kaçmış olan Fransızların bu hususta rol oynadığı ileri sürülmektedir. Halk yabancı müdahalesi ihtimali karşısında hiddete kapıldı. Avusturyanın gerçekten işe müdahale etmesi ve önce Fransızların güç durumda kalması ve sonra General Dumouriez'nin Valmy'de savaşı kazanması ve Belçikayı istila etmesi karşısında, artık Krallığa karşı davranışlarda büyük değişiklikler gözükmeye başladı.

1.3. — Convention Dönemi.

Özetlemeğe çalıştığımız bu olaylar sonunda, 1791 yılında, Kurucu Meclisin işi bitmiş kabul edilerek yerine «Législative» denilen yeni yasama meclisi işe koyuldu. Bu dönemde Kral tahttan indirildi. Bu tarihlerde Almanlar sınırı geçiyordu. Bu hareket Fransada birden vatanseverlik gösterilerine yol açtı. 10 Ağustos 1792'de Kralın tahttan indirilmesinden kısa bir süre sonra «Législative» Meclisi de yerini «Convention» Meclisine terketti. 20 Eylül 1792'de çalışmalarına başlayan «Convention» Meclisi cumhuriyeti ilân etti ve Kralı ölüme mahkûm etti. Bu dönem Fransız Devriminin en önemli icraatını içerir. Bu icraat arasında «Salut Public» ismi verilen bir komite döneminin dehşet saçan kararlarını zikretmek yerinde olur. Bu hareketlere karşı mutedil bir davranışta bulunan «Girondins»ler ortadan kaldırıldı. Bundan sonra ihtilâlin ünlü kişilerinden biri olan Danton ve onun arkadaşları da giyotine gönderildi. Böylece «Terreur» denilen dönem bütün dehşetiyle ortaya çıkmış ve korku bir sene müddetle Pariste hükümlan olmuştu. Giyyotin durmadan çalıştırıldı. «Terreur» Taşra kentlerine de sirayet etti. Dantonu giyyotine gönderen Robespierre de Convention'un sonunda (27 Temmuz 1794-9 Thermidor Yılı 9) giyyotine verildi.

27 Ekim 1795 tarihinde Convention dönemine son veren «Directoire» yeni bir idare denemesi devresidir. Bu dönemde bir seri hükümet darbelerine şahit olunmuştur. Sonunda Napoleon Bonapart'ın Birinci Konsül seçilmesiyle 9 Kasım 1799 tarihinden itibaren Fransız Devrimi teorik olarak son bulmuş kabul edilmiştir.

Kısaca özetlemeğe çalıştığımız Fransız Devrimi başlıca şu önemli işleri görmüştür:

— İnsan Hakları Beyannamesinin yayınlanması,

- Eşitlik ve Özgürlük fikirlerini somut ölçülerle yasallaştırması,
 - Krallığın kaldırılması,
 - Cumhuriyet idaresinin gerçekleştirilmesi,
 - Devrimin dayandığı fikirlerin bütün Avrupa ülkelerine yayılması ve zamanla aynı sonuçlara ulaşılmasına neden olması.
- Fransız Devriminin veya diğer bir deyimle İhtilâlinin kısa öyküsü bundan ibarettir.

* * *

2. Devrimden önce Fransadaki masonluğun gelişmeleri.

Devrimden önce, Fransadaki masonluğun nasıl gelişmiş olduğunu anlayabilmek için hiç kuşkusuz konuya spekülatif masonluğun Fransada ilk localarının kuruluşundan itibaren girmek gerekli olur. Ancak Fransız Devrimiyle ilgili olan bir inceleme için bu derecede ayrıntılı açıklamalara girmek zorunlu olmayabilir. Bu hususta daha derinliğine incelemelerde bulunmak isteyenlerin arzularını bu kısa konuşma ile karşılamamıza imkân olmayacaktır. Burada Fransadaki ilk gelişmeler üzerinde panoramik bir açıklama ile yetinecek ve daha ziyade Devrimden hemen önceki yıllarla, bir az da Devrim süresince görülen masonik olaylara değineceğiz.

2.1. — Spekülatif Masonluğun Fransa'daki ilk gelişmeleri.

Spekülatif masonluk Fransa'ya İngiltereden geçmiştir. Bu geçişin iki şekilde olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan birincisi, 1688 de Fransa'ya iltica eden Jacques II'nin maiyetindeki İrlandalı ve İskoçyalı askerler tarafından Saint-Germain en Laye'de kurdukları loca ile ilgilidir. Bu loca aslında 17. yüzyılda İngiltere, İskoçya ve İrlanda'da mevcut olan ve kabul edilmiş masonların da üye olduğu operatif türden bir loca sayılabilir. Bu locada muhtemelen çoğunluk kabul edilmiş masonlardadır. Hatta belki de üyelerin tümü kabul edilmiş masondur. Bu loca Fransada daha sonraları İskoç Masonluğu adını alan gelişmelerin menşe'ini oluşturduğu söylenir.

Fransada kurulan ilk locaların ikinci menşe'i İngiltere'de 1717 de kurulan İngiltere Büyük Locasıdır.

Bu iki kökenden gelişen localar uzun süre merkezî bir örgütten yoksun olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Fransada kurulan ilk localar genellikle bu locaların Üstadı Muhteremlerinin öz malı olarak idare

edilmekte ve Üstadı Muhteremleri hayat boyu bu mevkide kalmaktadır. Bu durum bir çok masonun şikâyetine neden olmakta ve Fransada da, İngilteredeki gibi Merkezî bir otoritenin kurulması istenmektedir. Önce 24 Haziran 1738 tarihinde yapılan bir genel toplantıda Kral ailesinin yakınlarından olan Duc d'Antin Fransız Localarının «Genel ve Ebedî Büyük Üstadı» seçilmiştir. Ancak Duc d'Antin'in başkanlık ettiği bir büyük Loca mevcut değildir. Duc d'Antin'in ölümüne kadar da böyle bir örgüt kurulamamıştır. Bu durumdan şikâyetçi olan bir çok aydın Fransız masonu dükkün ölümünden iki gün sonra, 11 Aralık 1743 tarihinde, Pariste toplanan 16 locanın delegeleri tarafından bir büyük locanın kurulmasını sağlamışlardır. Bununla beraber Taşra localarının bulunmadığı bir toplantıda böyle bir büyük loca kurulmuş olması uzun süre anlaşmazlıklara neden olmuştur.

Bu tarihlerde oldukça büyük gelişme göstermiş olan İskoç Locaları bu merkezî otoritenin dışında kalma eğilimini göstermiş ve bu localar 18. yüzyıl içinde çeşitli ritlere ayrıldığı görülen yüksek dereceli atelyeler kurarak bunların idaresini elinde tutmaya çalışmıştır. Böylece Fransada iki tip masonluğun ayrı ayrı gelişmeleri yüzünden Fransada masonlukta geçici birleşmeler istisna edilirse, hiç bir zaman aranılan birlik elde edilememiştir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz Paris toplantısında Paris locaları, Kral ailesinden «Condé» Prensi Louis III'ün oğlu Louis Bourbon Condé, diğer adıyla Comte de Clermont'u Büyük Üstat seçilmiştir. Ve bu zatın hayat boyu Büyük Üstat kalması da kabul edilmiştir. Başlangıçta işini benimsemiş görünen Comte de Clermont kısa süre sonra Fransız masonluğunun idaresini doğrudan doğruya kendisinin seçtiği yardımcılara terk etmiştir. Bunlardan ilki Baure isminde bir maliyecidir. Paris Üstatları bu zatın seçilmesinden hiç memnun olmamışlardır. Bu nedenle Paris localarında tam bir anarşi halli sürüp gitmiştir. Buna karşın Taşra locaları çok daha ciddî faaliyetlerde bulunmuşlardır. Şu kadar varki bunların bir çokları da kendilerini ana loca hüviyetinde görerek, bir çok yeni locaya kendiliklerinden patent dağıtmışlardır. Bunun tabii sonucu olarak geliş güzel kurulan localara bir çok değersiz kişilerin girdiği anlaşılmaktadır.

Bu arada İskoç locaları sürekli bir gelişme göstermiş ve bağımsız bir varlık halinde faaliyette bulunmuş ve çok değerli kişileri ken-

di örgütünde toplamayı başarmıştır. Şunu da ilave edelimki, İskoç Locaları da kendilerine özgü bir büyük loca oluşturmuşlar ve başına aynı Comte de Clermont'u büyük üstat olarak kabul etmişlerdir.

Durum bu halde iken Comte de Clermont Baure'un yanına ikinci bir kaymakam olarak bir dans öğretmenini tayin etmiştir. Lacorne ismindeki bu ikinci kaymakam da Paris localarını memnun etmemiş ve onların devamlı şikayetlerine yol açmıştır. Sonunda Comte de Clermont bu zatı azletmiş ve işleri idare etmek üzere Chaillou de Joinville isminde birini atamıştır. Bundan sonra bir çok karışıklıklar olmuş ve sonunda Polis işe karışarak, 4 Şubat 1767 tarihinde yapılan bir genel kurulda Lacorne taraftarları kavga çıkmasına sebep olunca, ertesi gün Polis Büyük Locanın faaliyetlerini yasaklamıştır.

Bu zorunlu uyuma dört yıl kadar sürmüştür. Ancak bu süre içinde «klandestin» toplantılar devam etmiştir. Sonunda 28 Şubat 1770 tarihinde yeni bir genel kurul toplantısı düzenlendi. Böylece yeni bir dönem açılmıştır. Bu sırada, 16 Haziran 1771 tarihinde Comte de Clermont ölünce Fransız masonluğu bir kez daha başarısız kalmış oldu. Yirmi iki seneyi aşan büyük üstatlık döneminde Comte de Clermont Fransız masonluğunun beklediği birliği sağlayamamıştır. Bu dönemde Fransız masonluğu tam bir anarşik hal arz etmiştir.

Bu hale rağmen bu dönemde Fransız masonları arasında çok ünlü kişilere rastlanmaktadır. İlk zamanlar Fransız kamu oyunda ve özellikle «esprit» li kişiler gözünde bir çeşit «fantezist gevezelik» topluluğu gibi görülen masonluk, zaman ile aynı «esprit» li kişileri de localarına almayı başarmış ve böylece devrin çok ünlü aydınları locaların sütunlarını süslemekte gecikmemişlerdir. Bu arada ünlü ansiklopedistlerin hemen hepsi locaların üyesi olmuştur. Her halde bunların locaların sütunlarında bulundukları sırada 18. yüzyılın görüşlerini biraderlere sürekli şekilde belirttikleri tahmin olunabilir. Ansiklopedistlerin çoğu «Les Neuf Soeurs» adındaki ünlü locada buluşmaktadırlar. Bu loca 7 Nisan 1778 tarihinde Voltaire'i de tekris eden locadır. Bu localarda yer alan ünlü Fransız aydınları sayesinde Comte de Clermont'un zayıf idaresine rağmen Fransız masonluğu gittikçe ciddi bir «Fikir Mektebi» halini almıştır.

2.2. — Duc de Chartres-duc d'Orléans-ın büyük üstatlığı ve Grand Orient De France'in kuruluşu.

Comte de Clermont'un vefatı Fransız masonluğunun yeni bir döneme gidişinin başlangıcı sayılabilir. Fransız masonları uzun süren

karışıklıklara bir son verebilmek için yeni bir merkezî otoritenin etrafında birleşeceklerini ummakta idiler. Bu nedenle de büyük üstatlık mevkiine Fransız ordusunun değerli generallerinden olan Duc de Luxembourg'un büyük üstat seçilmesini bekliyorlardı. Fakat Lacorne yanlıları daha önce Duc de Chartres ile ilişki kurarak bu zâtın büyük üstatlığı kabul etmesini sağlamışlardı. Büyük Locanın Genel Kurulunda Duc de Chartres'in adaylığı konuldu ve kabul olundu. Bir süre sonra Duc d'Orléans ve İhtilal sırasında da Philippe-Egalité adını alacak olan duc de Chartres'in büyük üstatlığa seçilmesi ile, yeniden localarına dönen Lacorne yanlıları daha önce alınan kararları gözden geçirmek üzere bir takım önerilerde bulundular. Bu öneriler yeni yeni anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bu nedenle de Duc de Chartres, sorunların halline kadar işleri «Grand Administrateur» ünvanını almış olan Duc de Luxembourg'a bırakarak büyük üstat olarak resmen işe başlamayı ertelemiştir.

Sorunların halli için seçilen bir komisyon büyük bir ciddiyetle işe koyulmuştur. Bu çalışmaların sonunda Fransa'nın ve bütün dünyanın çok dikkatle izlediği Grand Orient De France adındaki ünlü mason obediyanı ortaya çıkmıştır. Bir çok aşamadan sonra çalışmalarını bitiren genişletilmiş komisyon, sonunda, 24 Mayıs 1773 tarihinde Grand Orient De France'ın kesin şekilde kurulduğu ilân edildi. Bu kuruluşu bir çokları düzensiz, şizmatik bulmuşlarsa da, Grand Orient De France cesaret ve metanetle işe koyulmuş ve kısa bir süre içinde büyük bir itibar sağlamıştır. Bu gelişmeler üzerine Duc de Chartres'in 22 Ekim 1773 tarihinde is'adı yapılmıştır. İs'attan hemen sonra Duc de Chartres Fransa içinde uzun bir gezintiye çıkmış ve gittiği her yerde yakın ilgi görmüş ve Fransadaki masonluk hakkında yeterli bilgi toplamıştır. Bundan sonra, Grand Orient De France'a katılmalar hızlanmıştır. Bu gelişmelerin başlangıcında Grand Orient De France bütün locaların patentlerini yeniden gözden geçirmeyi öngörmüştür. Bu çalışmalar başarı kazanmış ve ciddi düzeltilmelerin elde edilmesini sağlamıştır.

Grand Orient De France'ın kuruluşu Fransız devriminden bir süre önce gerçekleştiğini hatırlamak gerekir. Bu suretle kuruluşundan sonraki gelişmelerini anlamak daha kolay olmaktadır. Kuruluşundan itibaren Grand Orient De France, localara zamanın en seçkin kişilerini almayı sağlamıştır. Daha önceleri bir az da merak ile masonluğa katılan aydınlar, şimdi artık düşüncelerini serbestçe açık-

layabilecekleri bir yer olarak localara girmeğe başlamışlardır. Bu ortamda beliren liberal görüşler aydınları localara çekmektedir. Mason örgütlerinde kolektif iradenin «Mutlakiyet» idaresine karşı gelmesi yönünde gelişmekte olduğu sezilmektedir. Adalet önünde eşitlik gibi yeni bir takım ilkelerin localarda bahis konusu olduğu anlaşılmaktadır. Grand Orient De France'da masonların, masa başı toplantılarından çok, atelyede fikrî çalışmalara yer verdiği görülmektedir. Gerçek anlamda spekülâtif bir çalışma dönemine girilmiş olduğu belli olmaktadır. Artık kabarelerde yapılan toplantılar sona ermiştir. Belki yine yemek masalarında buluşulmaktadır, fakat bunlar törenli toplantılar niteliğindeki «agaplar» dır.

(Devamı gelecek sayıda)

Lüksemburg Dükaliğında Masonluk ve Filateli (*)

Yazan : Walter J. KIRBY
Çeviren : Tarık GÜNER

11 Eylül 1978'de Lüksemburg Dükaliğı, ülkelerinde Masonluğun kuruluşunun 175'inci yıldönümü anısına 6 Frank değerinde bir pul çıkartmıştır.

18'inci asırda dükalık, Avusturya-Hollanda'sının bir parçası iken bu ülkede Mason locaları kurulmuştu. Gerçi bazılarının kuruluşu 1770'lere kadar uzanırsa da bunlar başlangıçta gizli tutulmuşlardı.

1794'ten 1819'a kadar Lüksemburg, Fransız idaresinde idi. 1802 başlarında Fransız ordusunun çeşitli birliklerine bağlı 3 askerî loca kurulmuştu. Bunlar, «La Concorde», «La Fraternité» ve «La Parfaite Union» locaları idi. Bu localara siviller de kabul ediliyordu. Nevarkî, Birlikler görev gereği yer de-

(*) Stamp Collector. Ocak 26, 1980.

ğiştirince bu siviller açıkta kalıyorlardı. Bu nedenle de siviller, «Les Enfants de La Concorde fortifiée» locasında toplanmaya başladılar. Bu loca, «Grand Orient de France» Büyük Loca'sı tarafından tanınmış bir loca idi. Bu loca 28 Mayıs 1803'te kurulmuştu. İşte çıkartılan pul bu Loca'nın kuruluşunun 175'inci yıldönümü onuruna idi.

Lüksemburg'da Masonluk bir süre bu Localar etrafında gelişti. Lüksemburg bağımsızlığını kazandıktan sonra, Lüksemburgdaki Locaların ya hazırlanacak yeni bir anayasa etrafında toplanmaları veya bir yabancı obediyanı bağlanmaları gerekmişti. Neticede 1844'de kurulan «Loge Centrale pour le Grand Duché de Luxembourg» Büyük Locası altında toplandılar. Bu tarihten sonra Lüksemburg Masonluğu; bağımsız olarak çalışmalarını sürdürdü ve dünyadaki tüm Büyük Loca'lar tarafından tanındı.

Halen Lüksemburg şehrinde

Fransızca çalışan Üç, İngilizce çalışan bir Loca bulunmaktadır. Bunlar, «La Parfaite Union, Les Enfants de la Concorde fortifiée, St. Jean de l'Espérance, Friendship» localarıdır.

1978 yılında çıkartılan pulun deseni, Heykeltraş Lucien Wer-callier'nin bir heykelinden esinlenerek çizilmiştir. Pulda, silüetinde Lüksemburg şehrinin görüldüğü ham taştan kayaların üzerinde yükselen bir Kübik Taş görünmektedir.

Lüksemburg filatelistinde Masonlukla ilgili bir başka pul serisi daha vardır. Sözlerini Michel Lentz'in yazdığı Lüksemburg Millî Marşı'nı 1880'de besteleyen Jean Antoine Zinnen (1827-1898) de bir biraderimizdi. Kendisi «Les Enfants de la Concorde fortifiée» locasına 8 Temmuz 1860'da inisiye edilmiş 11 Ocak 1891'de de üstatlığa yükselmişti. Lüksemburg hükûmeti 1950 yılında Antoine Zinnen adına, o'nun portresini taşıyan 4 parçalık bir seri pul çıkartmıştı.

**KARDEŞLİK ZİNCİRİMİZE KATILAN
YENİ LOCALAR**

İstanbul Vadisinde kurulan 62 numaralı BURÇ Muh. Lo.'sı 28 Mart 1980 Cuma günü saat 18.00'de İstanbul'da, P. S. B. Üs. Vekili Cavit Yenicioğlu, B. 1. Na. Sait Penbecioğlu ve B. Sek. yard. Nesip Aksüt K.'ler tarafından yapılan törenle çalışmalarına başlamıştır.

Ankara Vadisinde kurulan 63 numaralı İLKE Muh. Lo.'sı ise, 4 Nisan 1980 Cuma günü saat 18.30'da Ankara'da P. S. B. Üs. vekili Cavit Yenicioğlu, B. 2. Na. Atilla Tengirşenk ve B. Ko. Sûzi Özmen K.'ler tarafından yapılan törenle çalışmalarına başlamıştır.

Kardeşlik zincirimizi zenginleştirip kuvvetlendirecek olan bu iki Muh. Lo.'nın çalışmalarının başarılı ve mutlu olmasını temenni ederiz.

MİMAR SİNAN**FİNLANDİYALI KARDEŞLERİN ZİYARETİ**

Finlandiyadaki muhtelif Localara mensup bazı Kardeşler eşleri ile birlikte 19 Nisan 1980 tarihinde İstanbul'a gelmişler ve Freedom Muh. Locası Kardeşleri tarafından karşılanmış ve ağırlanmışlardır.

Freedom ve Sevenler Muh. Localarının çalışmalarına katılan Finlandiyalı Kardeşler, bir haftalık ziyaretleri esnasında İstanbulun muhtelif tarihî yerlerini de gezmişler ve 26 Nisan 1980 tarihinde Yeşilköy'de Freedom Muh. Locası vazifelileri tarafından uğurlanmışlardır.

MİMAR SİNAN

Localarda verilen Masonik konferanslar

MART — NİSAN 1980

İSTANBUL

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Kültür	Sami Day	Kuzey ve Güney Amerika Localarında gezinti	15.2.1980
Ülkü	Sahir Erman	İnsan hakları ve Masonluk	31.1.1980
»	Burhanettin Semi	Mason neden ve niye evrenseldir?	28.2.1980
»	Burhanettin Semi	Hürriyet ve Değerler	27.3.1980
Kardeşlik	Tayfun Akgüner	Masonluk ve Özgürlük	21.2.1980
»	Ömer Faruk Kurt	Tarihte ve Masonlukta Hoşgörü	17.4.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Hürriyet	Doğan Saraçoğlu	Osmanlı döneminin taş Ustaları ve benzer yönlerimiz	4.3.1980
»	Suha Umur	HÜRRİYET Muh. Lo. sının kuruluşu ve MÜSAVAT Muh. Lo. sının doğuşu	1.4.1980
Atlas	Hazır : Moris Danon Sun : Josef Baruh	Buraya neden geliyorum?	20.2.1980
»	Sami Bonfil	Daha iyi bir dünya için «Akıl»	16.4.1980
Müsavat	Sempozyum :	Masonluk dış aleme açılmalı mı?	8.2.1980
	Yönetici : Jak Alguadiş		
	Konuşmacılar : Seyhan Çelikoğlu, Sahir Erman, Haluk Feyzioğlu, Rifat Saban		
»	Panel	(Çalışmaya katılacak kardeşlerin, Masonluğun her yönü hakkında soracakları sorular,	22.2.1980
		Cevat Memduh Altar, Sait Pembecioğlu, Ziya Umur, Suha Umur kardeşler tarafından cevaplandırılacaktır)	
»	Saadettin Ozil	Muh. Lo. nın kuruluş yıldönümü dolayısıyle kurucu S. Ozil K.'in konuşması	21.3.1980
Libertas	Dimitri Atanasof	Budizm ve Masonluk hakkında Diapozitiflerle (Taylanda hakkında) müzikli konferans	16.1.1980
»	Mithat Cin	Tolerans ve Kardeşlik	30.1.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
»	Wolfgang Meyer	Masonluğun tarihçesi	12.3.1980
»	Ahmet Sevil	Genç bir Masonun görüşleri	26.3.1980
»	Philipp Friedrich von Steinheil B.'den nakleden İlhan Taylan	Yaşlı bir Masonun görüşleri	9.4.1980
Hakikat	Temistoklis Dokos	Işık Saçan yıldız	20.3.1980
Ahenk	İsfendiyar Açıkşöz	Kendini bilmek	12.3.1980
»	Ömer Faruk Kurt	Masonluğun ilkeleri	26.3.1980
»	Nedim Görel	Hür insan Masonluk ve Semboller	9.4.1980
Fazilet	Ziya Umur	Masonik bazı konular	26.2.1980
»	Ömer Faruk Kurt	Tarihte hoşgörü fermanları	25.3.1980
»	Muammer Kaçkar	Çıraklık üzerine	8.4.1980
Delta	Mithat Gürata	Masonluğun tarihi ve Masonluk nedir, ne değildir?	11.2.1980
»	Günen İpekçi K. tarafından	Yeni kardeşlere masonik bilgiler	7.4.1980
Ülke	Ekrem Kubilay	Masonik sevgi	5.2.1980
»	Liyazar Erkonfino	Masonlukta eriştirme	4.3.1980
»	A. Necmi Bulutlar	İlkel inanışlar ve Masonluk	18.3.1980
»	Cevat M. Altar	Üstat Masonun Değeri ve Evrensel Nitelikleri	15.4.1980
şefkat	Ömer Faruk Kurt	Masonluğun mahiyeti ve inkişafı	18.2.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
»	İsmail Saran	Üye teklifi, Mülakat ve Tahkikat hk.	3.3.1980
Humanitas	İzak Abudaram	Fransa'da Meslek Locaları ve Kalfalık	26.2.1980
Hulus	Kosti Papakostanti	Din ve Masonluk	13.2.1980
»	Koço Yosifidis	Tefekkür hücresindeki metinlerin tahlili	27.2.1980
»	Yani İşçen	Devam, sükût ve Ketumiyet hakkında	27.2.1980
»	Yorgi Vakalopulo	Landmarklar hakkında	12.3.1980
»	V. İstavropulo	Masonun dış alemdeki hal-û hareketi	26.3.1980
»	Yorgi Vakalopulo	Büyük İnisiye İsa	26.3.1980
»	Yani Karamiti	Kardeşlerim Beni Mason olarak tanırlar	9.4.1980
Devrim	Suha Aksoy	Kimler Mason olabilir?	6.2.1980
»	Suha Umur	19. asırda Osmanlı İmparatorluğunda Masonluk	20.2.1980
Pınar	Oktay Orhon	Birinci Derece Felsefesi	19.2.1980
»	Semuhi Sonar	Türk toplumunun bugünkü durumu, Masonlukta hoşgörü ve sevgi	4.3.1980
»	Mehmet Ataç	İkinci Derece Felsefesi	18.3.1980
»	Fikret Çeltikçi	Üçüncü Derece Felsefesi	15.4.1980
Sevenler	Sabahattin Yolaç	Ham taşı	15.2.1980
Hisar	Tuğrul Kırmızı	Ahilik ve Masonluk	12.2.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Üçgen	Abdurrahman Erginsoy	Masonik sohbet	8.2.1980
»	Sami Day	Kuzey ve Güney Amerika Localarında gezinti	15.2.1980
»	Ziya Özcan	Tolerans	4.4.1980
»	Yalçın Yeşilsirt	Anadolunun Masonları : BEKTAŐİLER	4.4.1980
Üçışık	Hüsnü Güreli	Tahkikat hakkında	11.2.1980
»	Oktay Gündoğdu	Fransa'da Mason Locaları	25.2.1980
»	Faruk Yöneyman	Anderson Anayasası ve Landmarklar	24.3.1980
Gün	Ömer Faruk Kurt	Taassuptan Toleransa tarihi gelişmeler	6.2.1980
»	Münir Kıvrık	Toplumsal hareketler ve Masonluk	20.2.1980
»	Açık oturum : Sorular Sahir ERMAN K. Konu Masonluk :	tarafından cevaplandırılacaktır.	19.3.1980
»	Safa Nur Tuğcu	Masonik diyalogda müziğin rolü	2.4.1980
Özlem	Moiz Berker	Yeni Kalfalara tavsiyeler	4.2.1980
Başak	Müfit Sorgun	Denizcilik ve Masonluk	13.3.1980
»	Tuğrel Ataman	Eski Mısırdaki tekris törenleri	27.3.1980
»	Nall Güreli	Türkiyede Masonluk hakkında haricilerin yazdıkları	24.4.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
İrem	Şecel Ören	Loca içi davranışların önemi	
»	Nejat Atahan	Masonluğa adaptasyon	28.3.1980
»	Konuşmacı: Oktay Kaçmaz	(Rasim ADASAL'ın «İnsan Davranışı ve Karakter» adlı kitabının özetlenmesi)	11.4.1980
Evren	Panel Yön : Jak Alguadiş Seyhan Çelikoğlu, Rıfat Saban, Sahir Erman, Halûk Feyzioğlu	Türkiyede Masonluk dış aleme açılmalı mı?	8.2.1980
Piramit	Halit Sipahi	Masonik konuşma	28.3.1980
Eğitim ve Öğretim	Sahir Erman	Masonluğun her yönü hakkında sorulan suallerin cevaplandırılması	19.3.1980
»	Tulû Baytin	İkinci derecenin Sembolizması	7.4.1980
ANKARA			
Uyanış	Hurşit Güneşli	Tolerans	15.2.1980
»	Rasim Adasal	Masonluk ve Kadınlar	1.3.1980
Yükseliş	E. Sena Çınar	Disiplin Kavramı ve Masonluk	21.2.1980
»	İlter Uzel	İsviçre Masonluğu	20.3.1980
İnanış	Feridun Özyurt	Mevlanâ ve Masonluk	11.2.1980
»	Raşit Temel	Masonik Eğitim	10.3.1980
		Loca çalışmaları	10.3.1980
» Aydın	Karasüleymanoğlu	Masonluk ve Sanat	24.3.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Bilgi	Cavit Yenicioğlu	Türk Masonluk tarihinin kronolojik bir etüdü	20.2.1980
»	Orhan Alsaç	Bunalım dönemlerinde Türk M. düşen görevler	5.3.1980
Barış	Pol Bero	Bugünkü dünya Masonluğu	7.4.1980
Dikmen	Teoman Güre	Büyük Loca ve Büyük Kurul	6.3.1980
»	Ünal Ural	Farmasonluğun insanlık adına Papa 13. Leo'ya cevabı	3.4.1980
Yıldız	Ünsal Soygür	Günümüz Türk edebiyatında Masonik sezgilerden bir örnek	28.2.1980
Çankaya	Suat Çelebi	Masonik görevlerimizi yeterince yapıyor-muyuz?	14.3.1980
»	Ertan Gönen	Masonluğun topluma katkısı	11.4.1980
Arayış	Gürsun Savut	Ritüel	4.3.1980
Üçgül	Orhan Dinç	Edebiyat dünyası ve Masonluk	27.2.1980
Ahiler	Yuda Yürüm	Yabancıyı kendin gibi sev, çünkü sende bir yabancıydın	
»	Ali Kantur	Hakikat severlik	27.3.1980
»	Muammer Ekonom	Başkasının hakkını kendi hakkım gibi koruyacağım	27.3.1980
Çağ	Savaş Akhan	2. Derecenin esasları	26.3.1980
»	Refik Bilgen	Güneş ve Masonluk	2.4.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Eşitlik	Lütfullah Malkoçoğlu	Dış alemde Masonluk	12.2.1980
»	Lütfullah Malkoçoğlu	Locanın kuruluş yıldönümü münasebetiyle «KURULUŞUMUZDAN SESLİ VE RENKLİ ÇİZGİLER»	25.3.1980
Yunus Emre	Çokşen Zerenler	Sembolizm	6.2.1980
»	Çokşen Zerenler	Mabet yapımında Kalfanın yetki ve sorumlulukları	19.3.1980
»	Can Arpaç	Eski ustalar	2.4.1980

İZMİR

İzmir	Panel : Fikret Oral (Gön.) Güres Çarkoğlu Mustafa Enginsu Nusret İren (Gön.) Tacettin Ürkmen	Masonlardan ve Masonluktan Ne Bekliyoruz (Bu panel GÖNÜL Muh. Lo. sı ile birlikte yapılmıştır)	28.2.1980
»	Birsen Yazan Hem.	İnsan hakları Beyannamesi ve Masonluk	27.3.1980
»	Birsen Yazan Hem.	Sevgi	10.4.1980
Nur	Salih Hortaçsu	Türkiye Masonluğunda NUR Locasının yeri	5.2.1980
»	Mukan Gırginkardeşler	Kendini arayan insan	19.2.1980
»	Tamer Kemahlıoğlu	Ham Taş	1.4.1980
Promethee	Albert Arditti	Havanın Sembolizması	9.4.1980
Gönül	Cevdet Atilla	Güzellik	7.2.1980
»	Tankay Ersan	Üç Sütün	7.2.1980
»	Oktay Sunata	Tekris intibaları	6.3.1980

Loca	Konuşmacı	Konu	Tarih
Gönöl	Panel Kaya Manoğlu Halim Erker Ali Rıza Zümreoğlu (İzm.) Atilla Elbeyli Müjdat Yemişçi (İzm.) Orhan Küçükkartay	Masonlardan ve Masonluktan ne bekliyoruz. (Bu panel İZMİR Muh. Lo. sı birlikte yapılmıştır.)	20.3.1980
»	Özgür Tütüncüoğlu	Toplum ve Masonluk	3.4.1980
İrfan	İzzet Fidan	Mason olmayan dostlarıma neler söyleyebilirim	25.2.1980
Ümit	Turan Kafadar	Düşünce Odası, Kum saati, Kuru Ekmek, Tuz, Su, vasiyetname hakkında açıklamalar	1.2.1980
»	Umman Tümer	Nerede Mason oldum	29.2.1980
»	Haldun Okyay	Nerede Mason oldum	28.3.1980
Ephesus	Kaya Manoğlu	Toplumumuzun Sosyal Kültürel Yapısı ve Masonluğa düşen görevler	6.2.1980
Eylem	Süleyman S. Atay	Kutsal Kitaplar, gönye ve pergel	4.2.1980
»	İnan Kardeş	Masonluğa başlarken	17.3.1980
»	Ömür Baştuğ	Ateş ve su	31.3.1980
»	Burhan Ceyhan	M. seçiminde çağdaş kriterler	14.4.1980
Manisa	Adnan Arusan	Hipokrates yemini - Masonluk	13.2.1980

**KURULUŞ YILDÖNÜMLERİNİ
KUTLAYAN LO. LAR**

VÂDİSİ	LOCASI	KURULUŞ TARİHİ
İSTANBUL	HİSAR	9. 4.1966
	KÜLTÜR	10. 4.1948
	ERENLER	17. 4.1957
	KARDEŞLİK	20. 5.1948
	ÜLKÜ	22. 5.1954
	AHENK	23. 5.1954
	FAZİLET	23. 5.1954
	PINAR	27. 5.1965
	ŞEFKAT	29. 5.1959
	ATLAS	9. 6.1948
	DELTA	10. 6.1957
	SEVENLER	11. 6.1965
	İREM	13. 6.1975
	HAKİKAT	17. 6.1953
ANKARA	İLKE	4. 4.1980
	YUNUS EMRE	9. 4.1977
	YILDIZ	30. 5.1956
	EŞİTLİK	3. 6.1972
	AHİLER	5. 6.1969
	YÜKSELİŞ	24. 6.1950
İZMİR	EPHESUS	28. 5.1965
	PROMETHEE	9. 6.1952
BURSA	NİLÜFER	6. 5.1978

D Ü Z E L T M E

Dergimizin 34 üncü sayısının 72 nci sayfasında yayımlanan «Kuruluş Yıldönümlerini Kutlayan Lo. lar» meyanında, 1966 yılında kapanmış bulunan «Kemâl» Locasına, bir zühul eseri olarak yer verilmiş olduğunu, özür dileklerimizle bildiririz.

MİMAR SİNAN

MÜKERREM KEYMEN**1905 — 1979**

Mevlâna Celâleddin Rûmî ahlâfından olan Mûkerrem Çelebi (KEYMEN), 1905 yılında Halep'te doğmuştur. Büyük babası, 32 nci post-nişîn Âmil Çelebi, babası Kemâl Çelebi idi. Yine Mevlâna sülâlesinden Gevher Hatun ile evlenmiş, Zeynep adında bir kızı, Leylâ ve Murat adlarında iki torunu olmuştur.

Fransa'da Sorbonne Üniversitesinin Hukuk Fakültesinden 1928 yılında mezun olduktan sonra, Maarif Vekâleline intisap ederek 1929 yılında Millî Talim ve Terbiye Dairesinde Fransızca müretcimi, 1930-31 yıllarında Sivas Lisesinde Fransızca muallimi ve Lise Müdür Muavini; 1932 yılında Ankara Erkek Lisesinde, 1940 yılında Ankara Atatürk Lisesinde ve 1942 yılında Devlet Konservatuarında fransızca muallimi; 1949 yılında Devlet Tiyatrosu Genel Müdür Yardımcısı; 1956 yılında Irak Talebe Müfettişi ve Kültür Ataşesi; 1959 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Teknik Okulları Baş Müfettişi ve Devlet Konservatuarı Fransızca Öğretmeni; 19.6.1965 tarihinden itibaren de Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü olarak vazife ifâ ettikten sonra, 1970 yılında emekliye ayrılmıştır.

3 Şubat 1955 tarihinde Ankara Vadiesindeki Yükseliş Muhterem Locasında tekris edilmiştir. 24 Haziran 1966 tarihinde aynı Vâdideki

Doğuş Muhterem Locasına, 3 Nisan 1974 tarihinde de İstanbul Vâdisindeki Ahenk Muhterem Locasına tebenni etmiştir.

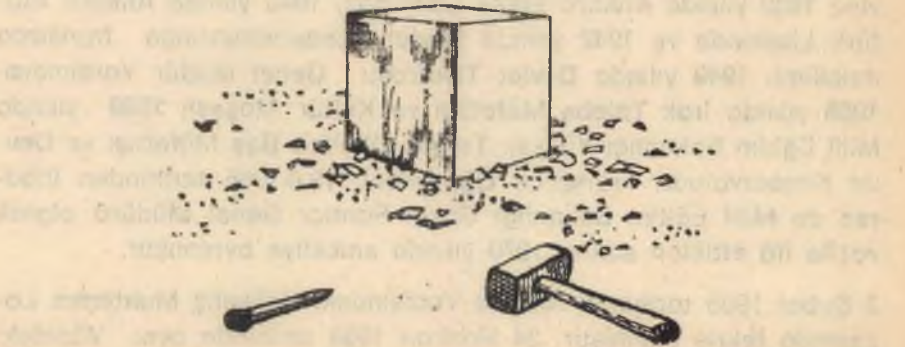
AHENK Muh.: Locasının âmil âzâsı iken 26 Mayıs 1979 tarihinde ebedî maşrıka intikal etmiştir.

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne tâyininden önce, dâvet edildiği Strasbourg Üniversitesinde, izhâr edilen arzu üzerine, Mevlâna hakkında bir konferans vermiştir. «Mevlânâ et son milieu» (Mevlânâ ve muhiti) başlığını taşıyan bu konuşmasının metni ile, Tayfur TARHAN K.: tarafından yapılan türkçeye tercümesi, arşivlerimizde muhafaza edilmektedir.

Mükerrem KEYMEN K.:, 1970-1971 yıllarında Amerika Birleşik Devletlerine yaptığı seyahatlerde, Pennsylvania, Illinois, Missouri ve Arizona Eylâletlerindeki Locaları ziyaret etme imkânını bulmuştur. ARIZONA Vâdisindeki «Scottsdale» Locası kardeşleri tarafından, hâtıra olarak 22 Nisan 1971 tarihinde kendisine sunulan, üzerine gönye ve pergel hâkkedilmiş ahşap levha da arşivimize konulmuştur.

Masonluğu içten duyan, örnek bir iyi insan olan ve aramızda mânen yaşatmakta devam edeceğimiz bu değerli K.: imizi tâzimle anıyoruz.

MİMAR SİNAN

70 Yıllık Bir Mason

NAZİF SOMER

1881 — 1980

Öyle kişiler vardır ki, tarihe katkıda bulunurlar. İlk Türk Masonluğu kuşağından olan Nazif SOMER K.:’imiz, 24 Aralık 1881 (1297) tarihinde Kilis’de doğmuş, ilkokul öğreniminden sonra askerî okullara devam etmiş, yüksek öğrenimini Harp Okulunda yaptıktan sonra, 1901 yılında askerî görevine başlamış ve 1941 yılında Albay rütbesi ile emekliye ayrılmıştır. Evlenmiş ve biri erkek, diğeri kız iki çocuk sahibi olmuştur.

Türkiye’de hürriyetin ilân edildiği 1908 yılından bir yıl sonra gerçekleşen milli Masonluğa, Nazif SOMER K.:., 1910 senesinin 5 Ekiminde, Üsteğmen iken, İzmir Vâdisinde, OMER Lo.:. sında nûra kavuşmak suretiyle intisap etmiştir. I. Dünya Savaşına ve Kurtuluş savaşına katıldıktan sonra, Ankara Vâdisinde Cumhuriyet Locasına tebenni etmiş ve 6 Mart 1932 tarihinde Kalfa, 10 Nisan 1932’de de Üstad derecesine yükselmiştir. Masonluğun Memleketimizde geçirdiği uyku devresinden sonra, 16 Nisan 1949 tarihinde, DOĞUŞ Muh.:. Lo.:. sında çalışmalarına katılmıştır. İNANIŞ Muh.:. Lo.:. sınıfı kurucularından olan SOMER K.:., bu Lo.:. nın kuruluşundan itibaren

Sancaktarlık görevini devamlı olarak ve büyük bir görev anlayışı içerisinde ifâ etmiştir.

65 inci masonik yılını doldurması münasebetiyle 29 Kasım 1975 tarihinde İNANIŞ Muhterem Locasında yapılan kutlama töreninde Almanyaya Büyük Locasının hediye ettiği önlük, bizzat P. S. Bû.: Üstat tarafından kendisine takılmıştır.

6 Mart 1980 günü, 70 inci masonik yaşında, ebedî maşrıka intikal eden bu örnek Mason K.: imizi mânen aramızda yaşatmaya devam ediyoruz.

MİMAR SİNAN

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Adı	Doğumu	Tekris tarhi		
Fuat Togar	Bursa, 1898	21.10.1963	Şefkat	12.12.1979
Nef'i Kumral	İstanbul, 1906	21. 2.1952	Ahiler	10. 1.1980
Halidun Akkoyunlu	Adapazarı, 1932	26. 1.1977	Gün	15. 1.1980
Molz Aşkan	Bursa, 1897	3. 1.1927	Atlas	20. 1.1980
Moris Danon	İzmir, 1897	26.10.1927	Atlas	26. 1.1980
Hadl Tamer	İstanbul, 1918	19. 1.1962	Kültür	4. 2.1980
Menahem Abravenel	Gümölcine, 1887	28.12.1928	Atlas	4. 2.1980
Nazif İnan	İzmir, 1899	24. 5.1951	Dikmen	23.10.1979
Refik Erer	İstanbul, 1908	6. 3.1963	Bilgi	27. 2.1980
Nazif Somer	Kilis, 1881	6.10.1910	İnanış	6. 3.1980
Adni Alkan	İstanbul, 1906	13.11.1930	Erenler	15. 3.1980
Aleksandros Haçopulos	İstanbul, 1911	1. 5.1950	Hakikat	27. 3.1980

Eb.:Maş.:’a intikal eden kardeşlerimize Ev.: U.: M.:’dan sonsuz mağfiret
ve kederli ailelerine ve bütün Kardeşlerimize sabırlar dileriz.

HİÇ BİR ŞEY ÖLMEZ — HER ŞEY YAŞAR

Yazılarınıza ihtiyacımız var...

Masonik konularda araştırma, deneme, makale, haber velhasıl her tür yazılara ihtiyacımız var. Bunlar telif veya tercüme olabilir. Uzunluğu tercihan 1500 ila 2000 kelime olacak olan yazılarınız iyi araştırılmış, belgelenmiş ve referansları (kaynakları) verilmiş olmalı. Mimar Sinan Dergisinde yayınlanan her beyanın belgelenebilmesi pek önemlidir. Ne kadar titizlikle çalışsak da bazı hatalarımız olacaktır, fakat dikkatli bir araştırma bunları asgari hadde indirecektir.

Arada bir tartışma doğurabilecek makaleler olabilir. Aklınızda böyle bir konu varsa, onu bize yazınız. Masonik kıymeti olduktan sonra, polemik doğuracak nitelikde olsa da onu kullanabiliriz.

Mimar Sinan Dergisinin yaptığı veya yayınladığı bir şeyle mutabık değilseniz bize mektup yazınız. Beğendiğiniz bir şey varsa onu da yazınız.

Şimdiye kadar hiç denememişseniz de, bir makale yazmayı deneyiniz.

Makaleniz yayımlanmaya elverişli görülüp de ufak tefek tashihlere ihtiyaç gösterirse, bu tashihleri yapmamıza müsaade ediniz. Bazı

değişiklikler için yazınızı size iade de edebiliriz; bunu hoş karşılayıp, gereğini hemen yapınız.

Yazınızı gönderdiğinizde, konu ile ilgili siyah-beyaz ve parlak kâğıda basılmış fotoğraf da ekleyebilirsiniz çok iyi olur. Maalesef renkli resim basacak imkânımız yok.

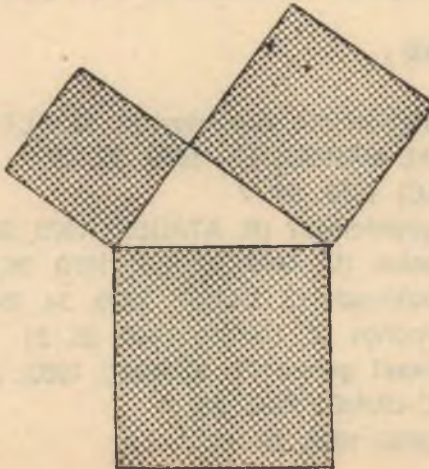
Yazınızı hazırlarken konuştuğunuz gibi, yazınız. İsteddiğimiz, bilgilerimizin çokluğu ile okurlarımızın gözlerini kamaştırmak değil, onlara malûmat aktarmak, onlarla iletişim kurmaktır; yayınladıklarımızın okunmasını istiyoruz. Çok dipnotu kullanmayınız.

Mümkün olduğu nispette kaynak ve referanslarınızı metnin içerisine alınız.

Göndereceğiniz yazıların behemehal Redaksiyon Komitemiz tarafından inceleneceğinden emin olabilirsiniz. Yazınız hemen Dergimizin ilk çıkacak sayısında yayınlanmazsa üzülmeyiniz; gelecek sayılardan birinde yer verilmesi plânlanmış olabilir; bu da mümkün olamamışsa, hiç değilse bilirsiniz ki, yazınız arşivlerimizde değerlendirilecektir.

Verimli ve sürekli bir işbirliği içerisinde olacağımız ümit ve inancı ile, mektup ve yazılarınızı heyecanla bekliyoruz.

MİMAR SİNAN

Mimar Sinan Dergisinin 33-36 Sayıları Fihristleri

I — KONULAR FİHRİSTİ

BÜ. ÜS. MESAJLARI : 1979, 33, 8; 1979, 34, 4; 1980, 35, 4; 1980, 36, 4

ARAŞTIRMALAR :

Türk Masonluk tarihi ile ilgili Papalık belgesi (S. ERMAN) 1979, 34, 9
Türkiye'de Masonluk gelişmelerinde üniteler (F. ÇELTİKÇİ) 1980, 35,9

MASONİK KONULAR :

104 yıl önceki bir erişirmenin izlenimleri (C. M. ALTAR) 1979, 33, 13
Büyük bir Mason (M. MARGULIES) 1979, 33, 19
Ardından (H. ARPAÇ) 1979, 34, 7
Masonluk için ne yapmalıyız? (R. ATABEK) 1979, 34, 15
Evrensel Franmasonluk (M. MARGULIES) 1979, 34, 18
«Tekris» kelimesi hakkında (Z. UMUR) 1979, 34, 22
Masonlukta «Müsamaha» (Z. UMUR) 1980, 35, 21
Masonluğun geleneksel görevi (S. ERMAN) 1980, 35, 25
Loca çalışmaları (Z. UMUR) 1980, 36, 7
Ritüel (M. MARGULIES) 1980, 36, 14

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE MASONLUK :

Danimarka'da Hür Masonluğun kısa tarihi (A. D. YALIM) 1979, 34, 29

FELSEFE :

Masonluk ve felsefe (S. SONAR) 1979, 33, 21

«DNA» mucizesi üzerine düşünceler (F. ERENGÜL) 1980, 36, 19

İNCELEMELER :

Mithra (A. ERGİNSOY) 1979, 33, 29 ve 1979, 34, 37

Mevlâna ve Sihirli Flüt Operası (F. ERENGÜL) 1979, 33, 47

Mason eşinin düşünce ve davranışları nasıl olmalıdır? (R. DALAMAN) 1979, 33, 57

Üç bölümlü kurallar (R. TEMEL) 1979, 33, 61

Masonluğa kabul edilmiş iki kadın (F. ÇELTİKÇİ) 1979, 34, 50

Masonluğun yararları (F. ORBAY), 1979, 34, 55

Tekris izlenimleri (S. TEZCAN) 1979, 34, 59

Davranış ve gülümsemeden gelen gerçekler (R. TEMEL) 1979, 34, 61

Mimar Sinan'dan Kardeşlere (MİMAR SİNAN) 1980, 35, 6

Düşüncede evrim (C. M. ALTAR) 1980, 35, 31

Sükût (F. ERENGÜL) 1980, 35, 37

Hakim Nathan'ın yüzük öyküsü (C. ERBEL) 1980, 35, 45

Masonluk aleyhindeki cereyanların nedenleri (N. KARAKO) 1980, 35, 49

Gözler üzerine (R. TEMEL) 1980, 35, 68

İnsan hakları ve Masonluk (S. ERMAN) 1980, 36, 27

Kültür Birlikleri (M. ERBUDAK) 1980, 36, 36

Fransız Devrimi ve Masonluk (F. ÇELTİKÇİ) 1980, 36, 42

Lüksemburg Dükaliğinde Masonluk ve Filateli (T. GÜNER) 1980, 36, 54

ARŞİVİMİZDEN BELGELER :

Şehzâde Kemâleddin Efendinin tekrisi (S. UMUR) 1979, 33, 63

LOCALARDAN HABERLER :

Kardeşlik zincirimize katılan yeni Lo. lar (MİMAR SİNAN) 1980, 36, 56

Finlandiyalı K. lerin ziyareti (MİMAR SİNAN) 1980, 36, 56

Lo. larda verilen masonik konferanslar (MİMAR SİNAN) 1979, 33, 66; 1979, 34, 68; 1980, 35, 62 ve 1980, 36, 57

Mimar Sinan Muh. Lo. sinin yeni görevlileri (MİMAR SİNAN) 1980, 35, 61

Kuruluş yıldönümlerini kutlayan Lo. lar (MİMAR SİNAN) 1979, 33, 67; 1979, 34, 72; 1980, 35, 37; 1980, 36, 66

OLAYLARIN İÇİNDEN :

Devamsızlık sebepleri (Harry CARR) (Çeviren : M. MARGULIES) 1979, 33, 68

Kuzey Amerika B. Üs. ları Konferansı (S. ERMAN) 1979, 33, 70

Yeni Meksiko B. Üs. nın mesajları (S. ERMAN) 1979, 33, 71 ve 72

Radyo Kardeşlik Lo. (S. ERMAN) 1979, 33, 71

Bolivya'da Masonluk (S. ERMAN) 1979, 33, 72

Saygınlık (S. ERMAN) 1979, 33, 72

Ars Quatuor Coronatorum'da Türkiye (M. MARGULIES) 1979, 33, 73

California B. Lo. B. B. N.'nin bir yazışı (S. ERMAN) 1979, 34, 63

Porto Rico G. Lo. B. Üs.'nin mesajı (S. ERMAN) 1979, 34, 63

Uruguay B. Lo. B. Üs.'nin bir yazısı (S. ERMAN) 1979, 34, 64

Florida B. Lo. B. Üs.'nin mesajı (S. ERMAN) 1979, 34, 65

Danimarka Masonlarının bazı girişimleri (S. ERMAN) 1979, 34, 65

Masonlukta 50 yıl (MİMAR SİNAN) 1979, 34, 67

FAZİLET Muh. Lo. nın 25. kuruluş yıldönümü (MİMAR SİNAN) 1979, 34, 67

İngiltere'deki yabancı Lo. lar (S. ERMAN) 1980, 35, 57

Hukukçu Masonlar (S. ERMAN) 1980, 35, 57

Yeni Meksiko B. Lo. B. Üs.'nin mesajı (S. ERMAN) 1980, 35, 58

AMBALA Lo. na konulan taş (S. ERMAN) 1980, 35, 58

Wellington Lo. nın bağıışı (S. ERMAN) 1980, 35, 59

Kansas B. Lo. nın açtığı yarışma (S. ERMAN) 1980, 35, 59

Kardeşler Okulu I (MİMAR SİNAN) 1980, 35, 59

Albert ARDİTTİ K. imizin yazısı (MİMAR SİNAN) 1980, 35, 60

ÜNLÜ MASONLAR : (S. ERMAN — S. UMUR) 1979, 33, 75

Edward JENNER

John WAYNE

Max MEYERHARST

Augusto BINDI

J. N. AZUERO Y. PLATA

Ciosué CARDUCCI

WILHELM I

Livio ZAMBECCARI

Nathan ROTHSCHILD

F. J. LEFEBVRE

Muhammet TEVFIK PAŞA
C. G. ROMME
Samuel FESSENDEN
Volter'in tekrisi B. MİNEZ) 1979, 34, 73

ÜNLÜ MASONLAR: (S. ERMAN — S. UMUR) 1979, 34, 76

Arvo AALTO
Isidore CARINI
Miguel Ricardo de ALAVA
Harry W. ARMSTRONG
Gene AUTRY
Evelyn B. BALDWIN
Charles R. BENETT
William A. BRODIE
Domenico ANGERA
Jose Cortes de MADARIAGA
Frederico STILBERT

ÜNLÜ MASONLAR: (S. ERMAN) 1980, 35, 69

Süleyman Asaf İLBAY
Giovanni SENERCHIA
Jean Baptiste CAMILLE
Etienne Eustache BRUIX
Samuel FESSENDEN
Elie RECLUS
Paul RECLUS
Antonio Maria GUTIERREZ
Randolph Algermon Roald STEWART
Jean Victor Marie MOREAU
James BRUCE
Alexandr Fedoroviç KERENSKI

ÜNLÜ MASONLAR (MİMAR SİNAN) 1980, 36, 67

Mükerrem KEYMEN
Nazif SOMER

**ARAMIZDAN AYRILANLAR (MİMAR SİNAN) 1979, 33, 79; 1979, 34,
79; 1980, 35, 72; 1980, 36, 71**

II — YAZARLAR FİHRİSTİ

— A —

ALTAR Cevad Memduh :

- 104 yıl önceki bir eriştirimenin izlenimleri 1979, 33, 13
Düşüncede evrim 1980, 35, 31

ARPAÇ Halit :

- Ardından 1979, 34, 7
P. S. Bü. Üs. Mesajı 1980, 36, 4

ATABEK Reşat :

- Masonluk için ne yapmalıyız? 1979, 34, 15

— C —

ÇELTİKÇİ Fikret :

- Masonluğa kabul edilmiş iki kadın 1979, 34, 50
Türkiye'de Masonluk gelişmelerinde üniteler 1980, 35, 9
Fransız devrimi ve Masonluk I 1980, 36, 42

— D —

DALAMAN Rengin :

- Mason eşinin düşünce ve davranışları nasıl olmalıdır? 1979, 33, 56

— E —

EKEMEN Nafiz :

- P. S. Bü. Üs. Mesajı 1979, 33, 8

ERBEL Cevat :

- Hakim Nathan'ın yüzük öyküsü 1980, 35, 45

ERBUDAK Macit :

- Kültür Birlikleri 1980, 36, 36

ERENGÜL Faruk :

- Mevlânâ ve Sihirli Flüt Operası 1979, 33, 47
Sükût 1980, 35, 36
«DNA» mucizesi üzerine 1980, 36, 19

ERGİNSOY Abdürrahman :

- Mithra I 1979, 33, 29
Mithra II 1979, 34, 37

ERMAN Sahir :

Olayların içinden	1979, 34, 63
Olayların içinden	1980, 35, 57
Ünlü Masonlar	1979, 34, 76
Türk Masonluk tarihi ile ilgili Papalık belgeleri	1979, 34, 9
Masonluğun gelenksel görevi	1980, 35, 25
İnsan hakları ve Masonluk	1980, 36, 27

— G —**GÜNER Tarkı :**

Lüksemburg Dükaliğında Masonluk ve filateli	1980, 36, 54
---	--------------

— K —**KARAKO Nedim :**

Masonluk aleyhindeki cereyanların nedenleri	1980, 35, 49
---	--------------

— M —**MARGULIES Mişel :**

Büyük bir Mason	1979, 33, 19
Olayların içinden	1979, 33, 68
Evrensel Franmasonluk	1979, 34, 18
Ritüel	1980, 36, 14

MİMAR SİNAN :

Masonlukta 50 yıl	1979, 34, 66
Mimar Sinan'dan Kardeşlere	1980, 35, 6
Mimar Sinan Muh. Lo. nın yeni görevlileri	1980, 35, 61
Kadeşler Okulu I	1980, 35, 59
Albert ARDİTTİ K. imizin yazısı	1980, 35, 60
P. S. B. Üs. in seçimi	1980, 36, 6
BURÇ ve İLKE Lo. larının kuruluşu	1980, 36, 56
Finlandiyalı K. lerin ziyareti	1980, 36, 56
Ünlü Masonlar	1980, 36, 67
Yazılarınıza ihtiyacımız var	1980, 36, 72
Lo. larda verilen masonik konferanslar	1979, 33, 66
	1979, 34, 68
	1980, 35, 62
	1980, 36, 57

Kuruluş yıldönümlerini kutlayan Lo. lar	1979, 33 67
	1979, 34, 72
	1980, 35, 67
	1980, 36, 66
Aramızdan ayrılanlar	1979, 33, 79
	1979, 34, 79
	1980, 35, 72
	1980, 36, 71
MİNEZ Behzat :	
Volter'in tekrisi	1979, 34, 73
— O —	
ORBAY Fatih :	
Masonluğun yararları	1979, 34, 55
— S —	
SONAR Semuhi :	
Masonluk ve Felsefe	1979, 33, 21
— T —	
TEMEL Raşid :	
Üç bölümlü kurallar	1979, 33, 61
Davranış ve gülümsemeden gelen gerçekler	1979, 34, 61
Gözler üzerine	1980, 35, 68
TEZCAN Semih :	
Tekris izlenimleri	1979, 34, 59
— U —	
UMUR Suha :	
Şehzade Kemaleddin Efendi'nin tekrisi	1979, 33, 63
Ünlü Masonlar	1979, 34, 76
UMUR Ziya :	
Nafiz Ekemen	1979, 33, 5
Tekris kelimesi hakkında	1979, 34, 22
Masonluk ve müsamaha	1980, 35, 21
Loca çalışmaları	1980, 36, 7
— Y —	
YALIM A. Doğan :	
Danimarka Hür Masonluğunun kısa tarihi	1979, 34, 29
YENİCİOĞLU Cavit :	
P. S. By. Üs. Mesajı	1979, 34, 4
	1980, 35, 4

MİMAR SİNAN

Organ of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

CONTENTS

4. Message of the Grand Master	Halit ARPAÇ
7. Lodge Workings	Ziya UMUR
14. Ritual	Mişel MARGULİES
19. Thoughts on the «DNA» miracle	Faruk ERENGÜL
27. Human rights and Freemasonry	Sahir ERMAN
36. Culture unions	Macit ERBUDAK
42. Freemasonry and the French revolution	Fikret ÇELTİKÇİ
54. Philately and Freemasonry in Luxembourg	Tarık GÜNER
56. News from our Lodges	Mimar SİNAN
67. Famous Masons	Mimar SİNAN
71. In Memoriam	Mimar SİNAN
74. Index	Mimar SİNAN

Adress : 25, Nuruziya Sokağı - Beyoğlu/İSTANBUL

Year : 1980

No. 36